

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРУ СТВЕНА КІНГА “ІТ”**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0358-ап-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно) - перша англійська
освітньої програми Переклад (англійський)
Кузьома Анна Ігорівна

Керівник к. ф. наук., доцент Чуян С. О.

Рецензент к. ф. наук., доцент Андрєєва І.О

Запоріжжя – 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....

3

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ.	
ВІДТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ	7
1.1 Переклад як процес і продукт транслятивної діяльності.....	7
1.2 Перекладацькі трансформації як складова процесу перекладу... ..	13
1.2.1 Варіативність підходів до класифікування перекладацьких трансформацій.....	13
1.2.2 Лексичні трансформації в процесі перекладу.....	20
1.2.3 Граматичні трансформації в процесі перекладу... ..	
1.3 Алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій в художньому тексті.....	26
	30
РОЗДІЛ 2 РОЗДІЛ 2 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В РОМАНІ С.КІНГА «ВОНО»: СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ.....	34
2.1 Особливості використання граматичних трансформацій.....	34
2.2 Особливості використання лексичних трансформацій.....	38
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МО – мова оригіналу

МП – мова перекладу

ПТ – перекладацька трансформація

ВСТУП

На сьогодні виникає потреба перекладу великої кількості художньої літератури українською мовою і, як наслідок, пожвавилась дискусія про те, який цільовий текст можна вважати адекватним. Це питання прямо пов'язане з тим, що найбільші труднощі у процесі перекладу будь-якого тексту становлять лексичні, синтаксичні, стилістичні та інші мовні одиниці. Так як існують лексичні та граматичні відмінності між мовами особливої значущості набувають трансформації. Ці прийоми перекладач використовує для отримання таких самих відповідників у мові перекладу, які б мали ті самі смислові, емоційні та стилістичні конотації, що й у тексті оригіналу.

Детальним дослідженням перекладацьких трансформацій займалися такі вчені: Л. С. Бархударов [Бархударов 1975], Л. К. Латишев [Латишев 1981], В. М. Комісаров [Коммисаров 1990], А. Д. Швейцер [Швейцер 1973], Є. В. Бреус [Бреус 2000], Я. І. Рецкер [Рецкер 1974] А. М. Фітермані і Т. Р. Левицька [Фітерман і Левицька 1963] та багато інших.

Слід зауважити, що хоча в рамках перекладознавчих досліджень трансформації були предметом детального розгляду багато важливих проблем в даній області залишаються невирішеними. Так, наприклад, не можна вважати усталеним визначення трансформації, також науковці досі не змогли встановити чіткі критерії щодо класифікації, хоча відомі підходи до вивчення цього питання в перекладознавчій літературі різноманітні, а висновки науковців часом суперечливі. Необхідно зазначити, що питання про саму суть концепції трансформації у художньому тексті також потребує більш детального дослідження.

Усе це позначає **актуальність** даної роботи, яка полягає в необхідності дослідити питання використання трансформацій в художньому тексті і можливостей їх відтворення в перекладі.

Наукова новизна роботи полягає у спробі проаналізувати роман С. Кінга "It" крізь призму застосованих в ньому трансформацій, а також у

спробі охарактеризувати ступінь адекватності тексту перекладу, українських перекладачів О. Красюка, С. Крикуна, А. Рогози і російським В. Вербером.

Об'єктом дослідження роботи виступають перекладацькі трансформації при перекладі художніх текстів.

Предметом дослідження є встановлення найтипівіших перекладацьких трансформацій, застосовуваних під час перекладу роману Стівена Кінга "It".

Мета роботи: є визначення особливостей перекладу художнього тексту і виявити закономірності застосування перекладацьких трансформацій.

Виходячи з мети дослідження, вирішувались наступні **завдання:**

- 1) визначити поняття та види перекладу;
- 2) з'ясувати визначення поняття «перекладацька трансформація»;
- 3) дослідити наявні класифікації трансформацій та виявити їх перекладознавчу значущість;
- 4) виявити обґрунтувати застосування трансформації, їх місце в художньому тексті;
- 5) Аналізувати способи використання трансформацій на прикладі українського і російського перекладів роману С. Кінга "It".

Відповідно до характеру поставлених завдань нами були використані наступні **методи дослідження:** реферативний, порівняльний, метод контекстуального аналізу, метод суцільної вибірки, метод лінгвістичного спостереження й опису.

Матеріалом дослідження послуговували граматичні і лексичні трансформації, відібрані методом суцільної вибірки з оригіналу роману Стівена Кінга "It". та його перекладу, О. Красюка, С. Крикуна, А. Рогози і В. Вербера.

Практична значущість дослідження полягає у можливості подальшого його використання в лекційних курсах та під час семінарських занять з лексикології та стилістики.

Структура роботи: дане дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У вступі подані загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про переклад, його різновиди, визначено різницю між ними; надано коротку характеристику особливостей змістових рівнів мови оригіналу та мови перекладу, особлива увага приділяється визначенню поняття «трансформація», розглянуто основні класифікації перекладацьких трансформацій, виокремлена власна класифікація, розглянуто алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій.

Другий розділ містить власний аналіз перекладацьких трансформацій на матеріалі художнього роману С. Кінга «It»

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 72, кількість використаних джерел 95.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ. ВІДТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ В ПЕРЕКЛАДІ

1.1 Переклад як процес і продукт транслятивної діяльності

У підрозділі визначається зміст поняття перекладу; наведено різновиди перекладу, визначено різницю між ними; надано коротку характеристику чинникам, які найчастіше впливають на процес перекладу; виявлено особливості змістових рівнів мови оригіналу та мови перекладу, їх постійних чинників, які впливають на сам процес перекладу, виявлено закономірності практичної роботи; визначено головну мету і сутність перекладу; розглянуто поняття комунікації: міжкультурної комунікації в контексті культурних і мовних бар'єрів; надано підходи до перекладу як процесу та результату (визначення, співвідношення, різниця); визначено, який саме потрібно використовувати аспект при написанні роботи, враховуючи адекватність перекладу.

Принципово важливо розмежовувати процес виконання перекладу й результат, який отримано після закінчення цього процесу. Отже, **перекладання** – це процес, під час якого текст або усне висловлювання, що виражені однією мовою (мовою оригіналу), відтворюються іншою мовою (мовою перекладу). А **переклад** – це результат цього процесу, тобто новий текст або усне висловлювання, відтворені мовою перекладу [Ботвин 1999, с. 264].

Мета перекладання – точно й повно висловити засобами мови те, що вже було виражене засобами іншої мови. Мета перекладу – ознайомити читача чи слухача, який не володіє мовою оригіналу, з певним текстом або

усним висловлюванням, відтвореними цією мовою. Процес перекладання розкладається на два етапи:

- зрозуміти, з'ясувати для себе текст, який перекладатиметься;
- знайти, відібрати відповідні мовні засоби перекладу.

Процес перекладання – це не просто механічне відтворення сукупності елементів (слів, словосполучень, фраз) оригіналу, а складне свідоме відбирання кращих можливостей їх передання. Вихідною точкою слід уважати оригінал у цілому, а не окремі його елементи [Васенко, Дубічинський, Крimeць 2008, с. 105].

Можна навести таку **диференціацію перекладів**:

- інформативний переклад, метою якого є загальне знайомство зі змістом тексту іноземною мовою;
- точний переклад, потрібний для детального знайомства зі змістом;
- найточніший, юридично засвідчений переклад для офіційних документів і законів [Бахтін 1996, с. 308].

Окрім того, дослідники Ботвин Н. В. та Мацюк З. О. виокремлюють *буквальний, адекватний, реферативний, анотаційний переклади* [Ботвин 1999, с. 189].

Адекватним називають переклад, в якому відтворюється єдність змісту та форми. У поняття адекватність входить передача стилістичних і експресивних відтінків оригіналу. Крім того, навіть при відсутності формальної точності передачі окремих слів та словосполучень переклад у цілому може бути адекватним. А нерідко буває і так, що переклад є адекватним саме завдяки порушенню цієї елементарної і поверхневої точності [Васенко, Дубічинський, Крimeць 2008, с. 115]. Коли окремі, дрібні, деколи неперекладні елементи тексту передаються відповідно до ідейно-художнього задуму автора, переклад досягає високого ступеня адекватності.

Під *буквальним* перекладом слід розуміти переклад по зовнішній (графічній або фонетичній) подібності між іноземним та українським словом

або словосполученням, без урахування смислових відмінностей між ними [Мацюк 2008, с. 301].

Слід розрізняти буквалізм *етимологічний*, тобто зв'язаний з походженням слова, та буквалізм *семантичний*, тобто зв'язаний з його значенням [Федоров 1983, с. 356-358]. *Етимологічний буквалізм* полягає у використанні при перекладі зовнішньо схожого слова чи словосполучення, котре не відповідає за своїм значенням слову або словосполученню оригіналу (*complexion* – *комплекція, будова тіла*; *patron* – *патрон, начальник, хазяїн, покровитель*) [ЕУМ 2000, 126].

Під *семантичним буквалізмом* розуміють використання при перекладі загального, як правило, найвідомішого значення слова або словосполучення замість конкретного: *man* – *людина* (загальне значення); *мужчина, солдат, робітник* (конкретне значення); *house* – *дім* (загальне значення); *житло, приміщення, будівля* (конкретне значення) [ЕУМ 2000, 98].

Під *реферативним перекладом* розуміють 1) письмовий переклад заздалегідь відібраних частин оригіналу, що складають зв'язний текст; 2) виклад основних положень змісту оригіналу, що супроводжується висновками й оцінкою. Реферативний переклад у 5 – 10 і більше разів коротший за оригінал [Ботвин 1999, с. 215]. Робота над *першим різновидом реферативного перекладу* складається з таких етапів:

- ознайомлення з оригіналом; при потребі – вивчення спеціальної літератури;
- визначення в тексті основного й другорядного (відступи, повтори, багатослівність, екскурси в суміжні галузі тощо);
- перечитування основної частини, усунування можливих диспропорцій, нелогічності;
- переклад основної частини, зв'язний і логічний виклад змісту оригіналу.

Робота над *другим різновидом реферативного перекладу* відбувається за такою схемою:

- докладне вивчення оригіналу;
- стислий виклад змісту оригіналу за власним планом;
- формулювання висновків, можливе висловлення оцінки [Шевчук 2010, с. 249].

Анотаційний переклад – це стисла характеристика оригіналу, що являє собою перелік основних питань, іноді містить критичну оцінку [Бондарчук 2008, с. 159]. Такий переклад дає фахівцеві уявлення про характер оригіналу (наукова стаття, технічний опис, науково-популярна книга), про його структуру (які питання розглянуто, в якій послідовності, висновки автора), про призначення, актуальність оригіналу, обґрунтованість висновків тощо. Обсяг анотації не може перевищувати 500 друкованих знаків.

Переклад – це різновид міжмовного спілкування, рецептивно-продуктивна мовленнєва діяльність [Catford 1965, с. 86]. Під час цього складного процесу сприйнятий текст мови-донатора (рецептивний акт) відтворюється мовою друготвору (продуктивний акт). Переклад як термін подається М. Зарицьким [Зарицький 204, с. 45], С. Влаховим, С. Флорінім [Влахов, Флорин 1980, с. 132], у двох значеннях – процес перекладу та його результат. Саме в двох значеннях він аналізується і витлумачується в нашому дослідженні. Переклад можливий з будь-якої вербальної та невербальної мови на іншу. В основі цього принципу лежить єдність законів мислення, логічних і психологічних структур, властивих будь-якому етносу, народу, якою б мовою він не спілкувався [Зарицький 204, с. 56].

Ми визначаємо переклад як складову частину сучасної комунікації – зумовленого ситуацією та соціально-психологічними особливостями комунікаторів процесу встановлення й підтримання контактів між членами соціальної групи чи суспільства загалом на основі духовного, професійного або іншого єднання учасників комунікації [Якобсон 1978, с. 19-24]. Цей процес є поєднанням інтелектуально-мислительних та емоційно-вольових актів, опосередкованих мовою та дискретних у часі й просторі – тобто у вигляді актів мовлення, актів паралінгвістичного характеру та

психофізіологічного впливу, актів сприймання та розуміння, що пов'язані з процесами збору фактів, їх зберігання, аналізу, переробки, оформлення, висловлення та за потреби – поширення, сприймання й розуміння.

Польський учений Томаш Гобан-Клас наводить сім типових визначень комунікації:

- комунікація як передання інформації, ідей, емоцій, умінь людини;
- комунікація як розуміння інших, коли комунікант прагне бути зрозумілим комунікаторові;
- комунікація як вплив за допомогою знаків і символів;
- комунікація як творення спільності за допомогою мови чи знаків;
- комунікація як взаємодія за допомогою символів;
- комунікація як обмін значеннями між людьми, які мають спільне в сприйнятті, прагненнях і позиціях;
- комунікація як складник суспільного процесу, який виражає групові норми, здійснює громадський контроль, розподіляє ролі тощо [Goban-Klas 1999, с. 52].

Переклад тексту з іноземної мови на нашу рідну-це не легкий процес, в ході якого ми стикаємося з різними «підводними каменями», це такі труднощі з якими доводиться зустрічатися перекладачеві в процесі перекладу. При цьому основною завданням перекладача є максимальне досягнення адекватного перекладу з мови оригіналу (надалі МО) на мову перекладу (МП). Як зазначив В. С. Виноградов під «адекватним перекладом» ми розуміємо відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови. Адекватний переклад враховує і змістову, і прагматичну еквівалентність, не порушуючи при цьому ніяких норм, є точним і без усіляких неприпустимих перекручень.[Виноградов 2001, с. 143].

Серед основних факторів, що ускладнюють процес перекладу, - відмінності у граматичній структурі мов, наявність певних категорій мовою оригіналу і т. д. Наявність таких відмінностей обумовлює необхідність використання перекладацьких перетворень [Андрієнко 2002, с. 15]. Оскільки

англійська та українська мови належать до однієї індоєвропейської мовної сім'ї, вони характеризуються низкою загальних ознак, таких як граматичні значення, категорії та функції (категорія числа іменників, ступені порівняння прикметників, часові форми дієслів, порядок слів у реченні та ін). Однак існують численні відмінності, які пояснюються приналежністю двох мов до різних груп і, відповідно, наявністю несхожих граматичних категорій, таких як артикль, герундій, інфінітивні та прикметникові комплекси, абсолютні номинативні конструкції, часткова невідповідність категорії числа, неповні інфінітивні і пасивні форми, деякі розходження у вираженні модальності в англійській мові. З цього можна зробити висновок, що застосування в трансформацій під час перекладу тексту допомагає в подоланні даних труднощів та робить переклад якісним в подальшому.

Як зазначив Чуковський різні, деколи взаємовиключні погляди на суть перекладу і його принципів доводиться спостерігати на різних етапах розвитку людської думки [Чуковський 1988, с. 57]. Теорія перекладу міцно утвердилася як наукова дисципліна. Цьому сприяли усвідомлена суспільна потреба в науковому узагальненні перекладацької діяльності, розвиток мовознавства, теорія комунікації та інших галузей знання, забезпечили наукову базу для вивчення перекладу, і, нарешті, поява серйозних перекладацьких досліджень, переконливо довели можливість і перспективність створення наукового напрямку для виявлення сутності перекладу як процесу міжмовної і міжкультурної комунікації [Коптілов 197, с. 57].

Не слід забувати, що переклад являє собою цілеспрямовану діяльність, відповідає певним вимогам і нормам і орієнтовану на досягнення певного результату [Бархударов 1975, с. 87]. Ці норми відображають цілісну орієнтацію перекладача, без урахування якої не можна задовільно пояснити логіку перекладацьких рішень. У зв'язку з тим, що існують різні підходи до вивчення перекладу, деякі вчені розглядають переклад як процес, деякі як результат.

Отже, традиційний перекладацький аналіз, заснований на зіставленні вихідного і переказного текстів, має таке ж право на існування, як і аналіз, який простежує процес перекладу в його динаміці. Переклад - це не тільки взаємодія мов, але і взаємодія культур. У перекладі знаходять своє відображення ситуація породження вихідного тексту і ситуація перекладу. Навряд чи вдасться адекватно описати процес перекладу, не враховуючи того, що він здійснюється не ідеалізованим конструктом, а людиною, ціннісна і психологічна орієнтація якого неминуче позначається на кінцевому результаті.

1.1.2 Перекладацькі трансформації як складова процесу перекладу

1.2.1 Варіативність підходів до класифікування перекладацьких трансформацій. У підрозділі визначається зміст поняття перекладацькі трансформації; наведено декілька визначень перекладацьких трансформацій; проведено аналіз доцільності використання різноманітних підходів у вивченні перекладацьких трансформацій з урахуванням адекватності перекладу; зазначено авторів, які досліджують перекладацькі трансформації; наведено класифікацію перекладацьких трансформацій при перекладі з англійської мови на українську (російську).

Оскільки перекладацькі трансформації здійснюються мовними одиницями, які мають як план змісту, так і план вираження, вони носять формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць [Коммисаров 1978, с. 187].

В залежності від характеру одиниць вихідної мови, які розглядаються як вихідні в операції перетворення, перекладацькі трансформації поділяються на лексичні та граматичні. Крім того, існують комплексні лексико-граматичні трансформації, коли перетворення або зачіпає одночасно лексичні

і граматичні одиниці оригіналу, або є міжрівневими і здійснюють перехід від лексичних до граматичних і навпаки [Коммісаров 1990, с. 116].

Трансформація - основа більшості прийомів перекладу. Полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [Абабілова, Сидоренко 2012, с. 416].

В даний час існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій (далі ПТ) запропонованих різними авторами. Розглянемо деякі з них.

Л. К. Латишев дає класифікацію ПТ за характером відхилення від міжмовних відповідностей, в якій всі ПТ підрозділяються на:

- 1) Морфологічні - заміна однієї категоріальної форми іншими або декількома;
- 2) Синтаксичні - зміна синтаксичної функції слів і словосполучень;
- 3) Стилiстичні - зміна стилістичного забарвлення відрізка тексту;
- 4) Семантичні - зміна не тільки форми вираження змісту, але і самого змісту, а саме, тих ознак, за допомогою яких описана ситуація;
- 5) Змішані - лексико-семантичні та синтаксично-морфологічні [Латишев 1981, с. 111] .

У класифікації Л. С. Бархударова трансформації розрізняються за формальними ознаками: перестановки, додавання, заміни та опущення [Бархударов 1975, с. 89]. При цьому Л. С. Бархударов підкреслює, що подібний поділ є значною мірою приблизним і умовним. Перестановками називаються зміни розташування (порядку проходження) мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Під замінами маються на увазі як зміни при перекладі слів, частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку, так і лексичні заміни (конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація). Додавання передбачають використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідників в оригіналі. Під опущенням мається на увазі опущення тих або інших слів при перекладі [Бархударов 1975, с. 124-125].

В. Н. Комісаров класифікує перекладацькі трансформації на: лексичні, граматичні, лексико-граматичні.

Лексичних трансформацій включають такі перекладацькі прийоми:

- 1) Транскрибування;
- 2) Транслітерацію;
- 3) Калькування;
- 4) Лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція або смисловий розвиток).

До граматичним трансформаціям належать:

- 1) Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- 2) Членування пропозиції;
- 3) Об'єднання пропозиції;
- 4) Граматичні заміни: (форми слова, частини мови, члена пропозиції, типу пропозиції).

В. Н. Комісаров також виділяє третій тип перекладацьких трансформацій - це змішаний тип або як він називає «комплексні лексико-граматичні трансформації»:

Лексико-граматичні

- 1) Антонімічний переклад;
- 2) Експлікація (описовий переклад);
- 3) Компенсація [Коммісаров 1978, с. 173].

Беручи до уваги класифікації Л. С. Барахудова і В. Н. Коммісарова. Бачимо, що відрізняється сам підхід до поділу трансформацій на типи. Беручи до уваги, що В. Н. Коммісаров поділяє всі трансформації на лексичні, граматичні і комплексні лексико-граматичні, а Л. С. Бархударов на заміни, додавання, опущення і перестановки. Також В. Н. Комісаров включає в свою класифікацію транслітерацію, транс кодування, калькування, натомість у перекладознавця Л. С. Барахудова вони ніяк не відображаються. Однак в зазначених типологіях спостерігається і схожість прийоми конкретизації і генералізації, антонімічного перекладу в обох класифікаціях.

Прийом визначається В. Н. Комісаровим як модуляція інший лінгвіст трактує як заміна слідства причиною і навпаки. Прийоми додавання та опущення згадуються в системі трансформації Л. С. Бархударова як основні типи натомість В. Н. Комісаров ці прийоми не включає в загальну класифікацію трансформацій, а розглядає їх як технічні прийоми перекладу.

Такі вчені, як А. М. Фітерман та Т. Р. Левицька, у спільній праці виділяють три типи перекладацьких трансформацій: 1) граматичні трансформації, до яких відносяться перестановки, опущення і додавання, перебудови та заміни пропозицій; 2) стилістичні трансформації, до яких належать такі прийоми, як синонімічні заміни та описовий переклад, компенсація та інші види замін; 3) лексичні трансформації, які включають в себе заміну і додавання, конкретизацію і генералізацію понять [Фітерман, Левицькая 1963, с. 56].

Наступною розглянемо класифікацію О. Д. Швейцера, який розрізняє такі групи трансформацій [Швейцер 1988, с. 113]: 1) трансформації на компонентному рівні семантичної валентності у разі застосування різного роду замін. Наприклад, заміна морфологічних засобів лексичними, іншими морфологічними, синтаксичними або фразеологічними та інші; 2) трансформації, що здійснюються на референціальному рівні, а саме: – конкретизація (або гіпонімічна трансформація); – генералізація (гіперонімічна трансформація); – заміна реалій (інтергіпонімічна трансформація); – переклад за допомогою реметафоризації (синекдохічна трансформація); – метонімічні трансформації; – реметафоризації (заміни однієї метафори іншою); – деметафоризації (заміни метафори її антиподом – неметафорою); – комбінації вищезазначених трансформацій; 3) трансформації на стилістичному рівні: компресія і розширення. Під компресією мається на увазі еліпсис, семантичне стягнення, опущення надлишкових елементів і лексичне згортання.

Р. К. Міньяр-Білоручев розглядає три типи трансформацій: лексичні, граматичні, семантичні. 1) лексичні трансформації: прийоми генералізації і

конкретизації; 2) граматичні трансформації: прийоми пасивізації, заміна частин мови і членів речення, об'єднання речень або їх членування; 3) семантичні трансформації: синонімічні, метафоричні заміни, логічний розвиток понять, антонімічний переклад і прийом компенсації [Миньяр-Белоручев 1980, с. 96].

Трансформації можуть сполучатися один з одним, беручи характер складних комплексних трансформацій. Наприклад, З. Д. Львівська вважає, що між різними типами трансформацій немає глухої стіни, одні й ті ж трансформації можуть іноді являти собою спірний випадок, їх можна віднести до різних типів. Перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу і без їх використання неможливо здійснити адекватний переклад будь-якого тексту [Львовская 1985, с. 118].

Слід також розглянути погляд іноземних лінгвістів, таких як Ж. П. Віне та Ж. Дарбельне. Хоч вони і не говорять про різновиди перекладацьких трансформацій, але пропонують певні прийоми, які варто використовувати в ході перекладацької роботи. Так, у процесі непрямого перекладу зміст тексту може спотворюватися або зовсім зникати, може навіть спостерігатися зміна норм мови у неправильному руслі. Це пов'язано з тим, що здійснити прямий переклад у цій ситуації неможливо.

Зважаючи на це, Ж. Дарбельне і Ж. П. Віне висунули ідею про дві групи технічних прийомів, які використовуються під час перекладу [Дарбельне, Віне 1978, с. 157–167]: 1) прийоми прямого перекладу: – дослівний переклад; – калькування; – запозичення; 2) прийоми непрямого перекладу: – еквіваленція (передача змісту попереджувальних написів, прислів'їв, афоризмів іншими словами); – транспозиція (заміна однієї частини мови іншою); – адаптація (заміна деталей історії, що повідомляється, іншими); – модуляція (зміна присутньої точки зору).

Але далі всіх пішов М. К. Гарбовський, який поряд із трансформаціями виокремив ще й перекладацькі деформації, які є також перетвореннями, однак пов'язані з певними перекладацькими втратами і

стосуються насамперед форми мовленнєвого твору, хоч можливими, на його думку, є й семантичні деформуючі операції [Гарбовський 2004, с. 507]. Разом із цим дослідник вирізняє неусвідомлені перекладацькі помилки. Причинами помилок можуть бути недостатнє володіння мовою оригіналу, недостатній когнітивний досвід, недостатність знань про описувану у вихідному тексті дійсність, неуважне ставлення до системи смислів тексту оригіналу, нерозуміння авторської думки, невміння розрізняти особливості індивідуального стилю автора тощо [Гарбовський 2004, с. 514].

За О. О. Івановим, мета перекладу полягає у відтворенні наскільки це можливо наданої інформації. Цього можна досягти, лише застосувавши певні структурні або семантичні зміни. Ці зміни, які є наслідком лексичних і граматичних розбіжностей у мовах, він називає трансформаціями в перекладі [Іванов 1984, с. 35]. Трансформації визначаються В. Г. Гаком як міжмовні перетворення з метою досягнення еквівалентності текстів оригіналу й перекладу (для збереження функціонального впливу повідомлення). При цьому він підкреслює, що «...відношення між фрагментом оригіналу й відповідним фрагментом перекладу можна представити як перетворення (тобто трансформацію) першого в інший за певними правилами» [Гак 1998, с. 68]. Перекладацькі трансформації - один із основоположних термінів, що описують процес перекладу, який означає міжмовні перетворення, перебудування елементів вихідного тексту, операції перевираження змісту чи перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента. Всі класифікації вчених-перекладознавців включають в свою систему прийом перекладацької трансформації як заміна частин мови. Мовознавці називають даний тип перетворення транспозицією, відносять її до непрямого перекладу [Дарбельне, Вине 1978 с. 56], тоді як Л. К. Латишев зараховує транспозицію до типу морфологічних трансформацій [Латишев 1981, с. 117].

Як прийоми логічного мислення, за допомогою яких у процесі перекладу розкривається значення слова іноземної мови у контексті і знаходиться його відповідник у мові перекладу, визначає трансформації

Я.І. Рецкер [Рецкер 1982, с. 96]. Я. І. Рецкер визначає лексичні трансформації як прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті та знаходимо йому український відповідник, що не збігається зі словниковим [Рецкер 1974, с. 211]. У семантичному відношенні сутність трансформацій полягає в заміні вихідної лексичної одиниці словом або словосполученням з іншою внутрішньою формою, що актуалізує ту складову іншомовного слова (ту сему), що підлягає реалізації у даному контекст. Дослідник виділяє сім різновидів лексичних трансформацій: 1) диференціація значень; 2) конкретизація значень; 3) генералізація значень; 4) смисловий розвиток; 5) антонімічний переклад; 6) цілісне перетворення; 7) компенсація втрат у процесі перекладу. Я. І. Рецкер також вказує на те, що прийоми трансформацій мають творчий характер, але якщо результат рівнозначності набуває в силу своєї оптимальності абсолютного значення, він може бути зафіксований у словнику як еквівалент. [Рецкер 1974, с. 205].

Отже, як бачимо, дослідники розрізняють перекладацькі трансформації в залежності від рівнів мови, на яких вони відбуваються та типів вихідних одиниць (одиниць оригіналу), які перетворюються. Все ж таки між багатьма класифікаціями простежуються спільні риси. Наприклад, більшість вчених розглядають такий перекладацький прийом, як заміна. Але Я. Й. Рецкер виділяє заміни як підвид граматичних трансформації, Л. С. Бархударов окреслює їх як самостійний прийом перекладу, а на думку А. М. Фітермана Т. Р. Левицької взагалі відносять заміни до лексичних трансформацій. І таких прикладів можна навести ще багато, оскільки переклад – творчий процес, а перекладацькі трансформації спрямовані не лише на аналіз відношення між одиницями мов оригіналу та перекладу, а й на досягнення еквівалентності перекладу. Проаналізувавши різних науковців, ми бачимо що безліч авторів пропонують різні варіанти класифікацій. Ми в своєму дослідженні опираючись на Я. Й. Рецкера, В. Н. Комісарова і Л. С. Барахудова і на основі даних класифікацій виокремимо власну. Наша

класифікація, як і в варіанті Я. Й. Рейцкера містить дві основні групи трансформацій (лексичні та граматичні), які, в свою чергу, охоплюють конкретні прийоми перекладу. В нашій магістерській роботі, більшу увагу ми приділемо саме лексичним трансформаціям.

Можна зробити висновок, про те що фахівці в галузі теорії перекладу досі не прийшли до спільної думки щодо самої суті поняття трансформації. Цим і пояснюється велика кількість класифікацій, запропонованих вченими, що відрізняються одна від одної. Переклад будь-яких матеріалів на практиці виявляє низку проблем, під час вирішення яких перекладачеві нерідко доводиться застосовувати різні перекладацькі трансформації. Зважаючи на це, переклад, яким би адекватним він не був, завжди є трансформацією в широкому розумінні цього терміна.

1.2.2 Лексичні трансформації в процесі перекладу. Перекладацькі лексичні трансформації - це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою еквівалентної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. Лексичні трансформації застосовуються, коли словникові відповідники того чи іншого слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту [Рейцкер 1982, с. 9].

У практиці перекладу, як ми виділили існує чимало лексичних трансформацій, ми викоремимо найпоширеніші з них, також простежимо як вони відтворюються в українських (російських) перекладах англомовних текстів міжнародних конвенцій.

Лексичний елемент, як відомо, перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик. [Коптілов 1971, с. 142]. Тільки так досягається точність та еквівалентність перекладу слів (в

тому числі й термінів). Чим більше враховуються перекладачем всі характеристики слова, що перекладається, тим більш еквівалентним буде його переклад.

Однією з таких важливих характеристик є норми та традиції вживання слів у тій чи іншій сфері мовлення. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою еквівалентного перекладу лексики. Переклад лексичних елементів не обов'язково передбачає тільки вибір словникових відповідників [Максимов 2006, с. 59].

Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках. Важливим способом вибору контекстуального відповідника слова є перекладацька лексична трансформація конкретизації значення, що зумовлена розбіжностями у функціональних характеристиках словникових відповідників лексичних елементів оригіналу та традиціях мовлення [Швейцер 1973, с. 126].

Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вузької семантики. Зрозуміло, що цей спосіб перекладу частіше застосовується тоді, коли перекладаються слова із дуже широким, навіть можна сказати розмитим значенням. У ряді випадків застосування конкретизації пов'язане з тим, що у МП відсутнє слово з таким широким значенням. Іноді родова назва на мові перекладу не може бути використана із-за розбіжності конотативних компонентів значення [Коммісаров 2002, с. 145].

При перекладі за допомогою конкретизації дієслів широкої семантики (to be, to have, to get, to go, to come), слід враховувати типову сполучуваність українських відповідників іменників, що вживаються з ними у реченні. Необхідно зауважити, що англійські слова широкої семантики можуть перекладатися на українську мову за допомогою не тільки конкретизації, а й вилучення їх у перекладі взагалі. Слід мати на увазі, що застосування конкретизації у перекладі лексики вимагає творчого підходу з боку перекладача.

В процесі перекладу лексичних елементів текстів конвенцій перекладні відповідники можуть утворюватися за рахунок не тільки звуження значення англійських слів, а й розширення значення [Корунець 2001, с. 239]. Лексичною перекладацькою трансформацією, що при цьому використовується і що протилежна за напрямком трансформації конкретизації, є генералізація, внаслідок якої слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється у перекладі на слово із ширшим значенням нерідко гіпонімом. Науковець Л. С. Барахудов відносить ці лексичні трансформації до заміни, також відносячи до цієї групи компенсацію і анатомічний переклад.

Беручи до уваги класифікацію Л. С. Барахудова широкого застосування при перекладі текстів конвенцій набула лексична трансформація додавання. Розглядаючи трансформацію додавання слова, ми повинні зауважити, що перекладач не має права щось додавати від себе до змісту тексту, що перекладається. Варто зазначити, що всі смислові зміни, в тому числі додавання, повинні робитися за межами тексту перекладу - в зносках, посиланнях, коментарях, які знаходяться поза текстом, що перекладається [Барахудов 1960, с. 239].

Як зазначив науковець Р. К. Мін'яр-Білоручев в своїй роботі «Теорія та методи перекладу», що смисл кожного тексту складається з експліцитної (безпосередньо вираженої) та імпліцитної (не вираженої в поверховій структурі) частин. При перекладі певні фрагменти експліцитного смислу оригіналу можуть переходити в імпліцитну частину тексту перекладу і, навпаки, певні фрагменти імпліцитного смислу можуть знаходити в тексті перекладу вираження на поверхні [Мін'яр-Білоручев 1996а, с. 111]. Саме тому, коли ми говоримо про додавання як лексичну трансформацію, то під цим ми розуміємо саме експліцитне вираження одиниці імпліцитного смислу МО в МП.

Якщо йдеться про трансформацію вилучення слова, то широко розуміється, що у перекладача не має права зі власного бажання вилучати зі

змісту просто так одиниці тексту. Вилучати можна лише ті елементи смислу, що певним чином дублюються в оригіналі за нормами мови оригіналу або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої. [Бортичук 1988, с. 224]. Та як правило, ця трансформація не дуже поширеною при здійсненні українського перекладу англomовних текстів. Застосовуючи її, слід стежити за тим, щоб в перекладі не було зменшено обсяг оригінальності інформації та перекручено інтенцію повідомлення.

Суть перекладу лексичних трансформацій залишається при перекладі незмінної: перекладач шукає не іншомовне позначення до денотата, а нові номінації до того ж денотату вихідною мовою, для того, щоб перейти до мови перекладу на формально - знаковому рівні. Такі слова займають дуже важливе місце в процесі перекладу, тому що, будучи порівняно незалежними від контексту, проте надають перекладному тексту різну спрямованість, залежно від вибору перекладача. [Латишев 1981, с. 160].

Одна з шикоровживаних трансформацій вважається модуляція. Модуляцією (компенсація як зазначив перекладознавець І. Я. Рецкер) або смисловим розвитком називається заміна слова або словосполучення МО з одиницею МП, значення якої логічно виводиться зі значення початкової одиниці. Найчастіше значення співвіднесених слів в оригіналі і перекладі опиняються при цьому пов'язаними причинно-наслідковими стосунками. При використанні методу смислового розвитку причинно-наслідкові стосунки часто мають ширший характер, але логічний зв'язок між двома найменуваннями завжди зберігається [Рецкер 1982, с. 98].

Якщо брати до уваги випадок способу перекладу, як семантичний розвиток, при перекладі слів і словосполучень є так званий «антонімічний» переклад. Антонімічний переклад, який, по суті, є крайньою точкою прийому смислового розвитку, представляє собою заміну якогось поняття мови-джерела протилежним поняттям у мові перекладу. Цей прийом супроводжується перебудовою усього висловлювання з метою зберігання незмінного плану змісту [Коптілов 1982, с. 106]. Як зазначає автор

антонімічний переклад ґрунтується на формально-логічній категорії контрадикторності. Відношення контрадикторності (або заперечення поняття) мають місце між поняттями, які отримуються одне з одного шляхом операції заперечення. При антонімічному перекладі ця категорія включає не тільки заперечення, але і протиставлення .

Лексичні трансформації застосовуються при перекладі в тому випадку, якщо у вихідному тексті зустрічається нестандартна мовна одиниця на рівні слова, наприклад, яке-небудь власне ім'я, властивій вихідній мовній культурі й відсутнє в мові, що перекладає [Лощенова, Нікішина 2014]; термін у тієї або іншій професійній області; слова, що позначають предмети, явища й поняття, характерні для вихідної культури або для традиційного іменування елементів третьої культури, але відсутні або що мають іншу структурно-функціональну впорядкованість у культурі, що перекладає. Саме цьому є важливим в нашій роботі взяти до уваги такі трансформації, як транскодування (літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови) [Коммісаров 1990, с 179-180] , транслітерацію (полягає у заміні букв, з яких складається іншомовне слово, буквами мови перекладу) і калькування(переклад слова або словосполучення шляхом заміни їхніх складових частин на відповідні у мові перекладу з подальшим поєднанням перекладених частин без будь-яких змін) [Ефремов 1974, с. 178].

Згідно з логікою норм, відношення «поза положенням» мають місце, коли об'єми двох понять повністю виключають одне одного і при цьому не вичерпують сфери предмету, про який йдеться. Ця категорія є основою для двох прийомів лексичної трансформації – цілісного перетворення і компенсації. Відношення «поза положенням» лежать в основі зміщення, тобто використання для іменування даного поняття назви суміжного поняття у межах одного родового поняття [Карабан 2002, с. 137].

Приєм цілісного перетворення також є певним різновидом смислового розвитку, але на відміну від антонімічного перекладу, має більшу автономність і менший логічний зв'язок між планами вираження мови-

джерела й мови перекладу. Цей прийом здійснюється в межах або перехрещення, або «поза положенням». Прийом цілісного перетворення можна скорочено визначити як синтез значення без безпосереднього зв'язку з аналізом [Карабан 1999, с. 256]. Перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка мовленнєвого ланцюжка – від окремого слова, здебільшого складного, до синтагми, а часом і цілого речення.

Логіко-семантичної основою цього прийому служить віднесення вихідної і перетвореної одиниці перекладу до одного і того ж відрізка дійсності [Мін'яр-Білоручев 1996а, с. 181]. Якщо не завжди можна простежити докінця весь хід заміщення сем в процесі цілісного перетворення, то еквівалентність плану змісту і адекватність текстів вираження кожен раз повинні свідчити про закономірності застосування цього прийому трансформації.

А. В. Федоров у своїй роботі «Основи загальної теорії перекладу» зауважує, що у практиці перекладу в ряді випадків, коли не відтворюється зовсім або змінюється формально далеким той чи інший елемент оригіналу, припускається те чи інше слово, словосполучення тощо, бо неможливо передати окремий елемент, окрему особливість оригіналу. В таких випадках найкориснішим прийомом перекладу є компенсації [Федоров 1983, с. 256].

Говорячи про лексичні трансформації, необхідно відзначити, що словниковий склад мови представляє не просто сукупність слів, а систему, що допускає нескінченно різноманітні, але не будь-якого сполучення слів у контексті: окремі елементи словника зв'язані один з одним певними значеннєвими й стилістичними відносинами [Мармак 2009, с. 156]. Ця обставина дається взнаки при перекладі. При передачі значення слова в перекладі лексичним трансформаціям звичайно доводиться зробити вибір між декількома можливостями, що представляють, перекладу.

Виходячи з нашої роботи ми можемо зазначити, що найдоречнішими на наш погляд є класифікації Я. І. Рецкера, В. Н. Комісарова і Л. С. Барахудова. Слідуючи аналізу наукових джерел щодо типів і видів перекладацьких

трансформацій, який дав змогу нам визначити найпоширеніші типи лексичних трансформацій, а саме: 1) транскрипція і транслітерація; 2) калькування; 3) конкретизація; 4) генералізація; 5) сміловий розвиток; 6) анатомічний переклад; 7) експлікація; 8) компенсація; 9) цілесне перевтілення. Саме цим лексичним трансформаціям ми виділимо більшу частину в нашої дослідницькій роботі.

Як відомо, головною метою перекладу є досягнення адекватності. Тому основне завдання перекладача полягає в тому, щоб вміло вжити необхідні перекладацькі трансформації для того, щоб текст перекладу якнайточніше передавав всю інформацію, що міститься в тексті оригіналу, дотримуючись відповідних норм мови перекладу.

1.2.3 Граматичні трансформації в процесі перекладу. Аналіз літературних джерел щодо визначення суті граматичних трансформацій та їх класифікацій дозволив нам усвідомити той факт, що, розглядаючи інформаційну потужність тієї чи іншої мовної одиниці, яка підлягає перекладу, необхідно враховувати не лише лексико-семантичне значення слів та словосполучень, але й їх граматичні властивості, які можуть суттєво вплинути на міру впорядкованості повідомлення, що перекладається. Під граматичними трансформаціями розуміють «вид перекладацьких перетворень, що полягають у заміні в процесі перекладу граматичних форм і структур одиниць вихідної мови формально нееквівалентними формами та структурами мови перекладу при збереженні змістовної відповідності між ними» [Барахудов 1965, с. 246].

В наш час існує багато підходів щодо класифікації граматичних трансформацій. Так, А. Л. Семенов [Семенов 2005, с. 99] серед граматичних перекладацьких трансформацій називає заміни, зміну порядку слів, словосполучень, речень та деякі інші. Він вважає, що в процесі перекладу перекладач стикається з двома ситуаціями: повний чи значний збіг

граматичних конструкцій речень оригіналу та перекладу та розбіжність між граматичними конструкціями. При повному чи значному збігу граматичних конструкцій доволі рідкий, але все ж таки можливий дослівний переклад.

Переклад зводиться до підстановки одиниць однієї мови на місце одиниць іншої. Однак, навіть в таких випадках наявні елементарні трансформації у вигляді опущення чи додавання яких-небудь службових елементів, наприклад артиклів, прийменників тощо. В. Н. Комісаров [Коммисаров 1999, с. 134] до вищезазначених граматичних трансформацій додає прийом розчленування речень та прийом об'єднання речень. Використання цих прийомів може бути викликано семантичними та стилістичними причинами. Як зазначив науковець С. Хальверсон [Halverson 1997, р. 207] прийом об'єднання речень прямо протилежний прийому розчленування, тобто двом чи трьом реченням оригіналу відповідає одне речення в тексті перекладу. Використання цього прийому може бути вимушеним через недооформленість одного з речень, що перекладаються.

Український перекладознавець В. І. Карабан розрізняє п'ять основних видів граматичних трансформацій: пермутація (перестановка), субституція (заміна), додавання, вилучення та комплексна трансформація [Карабан 2004, с. 241]. А. В. Мармак, спираючись на досягнення української та російської шкіл перекладознавства, відходить від рівневого підходу до перекладацьких трансформацій та поділяє їх на чотири типи: 1) перестановка; 2) заміна; 3) додавання; 4) опущення [Мармак 2009, с. 154].

Перестановкою вона вважає «вид перекладацької трансформації, що полягає в зміні порядку прямування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу» [Сіняговська 2014, с. 107]. Сутність трансформації перестановки (її ще називають пермутацією) полягає у тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями (тобто, змінюють позицію на протилежну), наприклад, *lapse time* - строки давності [MWD].

До елементів перестановки науковець Барахудов Л. С. [Барахудов 1975, с. 107] відносить слова, словосполучення, частини складного речення,

речення в тексті (складному синтаксичному цілому). До синтаксичних перестановок належать: 1) інверсійний порядок речення, викликаний перестановкою підмета; 2) прямий порядок речення з фінальною постпозитивною обставиною (вживання англійських прислівників *here, only, enough*, зумовлене синтаксичною структурою англійської мови); 3) вживання означення перед/після присудка; 4) перестановка самостійних речень, яка обумовлена термінальним планом вихідної мови.

У переважній більшості випадків перекладу англійська лексема однієї частини мови перекладається на українську мову словом тієї ж частини мови [Newmark 1988, p. 137]. Однак, така однозначна відповідність у перекладі буває не завжди: через різного роду лексичні та граматичні особливості мов оригіналу та перекладу та розбіжності у мовленнєвих нормах перекладачу доводиться застосовувати трансформацію заміни частини мови.

Заміна – це «метод спостереження за мовними фактами, що полягає в підстановці різних мовних одиниць в однаковому оточенні для з'ясування їхнього співвідношення» [Рецкер 1982, с. 108], тобто ця трансформація передбачає вживання однієї мовної одиниці замість іншої. Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше це спостерігається у випадку таких частин мови, як іменник, дієслово [Бегма 2016].

До граматичних заміни А. В. Мамрак відносить: а) форму слова; б) частину мови; в) члени речення; г) речення (просте – складне; складне – просте; головна частина – підрядна частина; сурядність – підрядність / сполучникове речення – безсполучникове речення). Додаванням науковець називає «лексичні збільшення, обумовлені формальною невиразністю семантичних компонентів словосполучення у вихідній мові» [Мамрак 2009, с. 112], а опущення – це відсутність якого-небудь із членів речення, що сприймається як нульове його вираження; а також пропуск, втрата.

Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови може супроводжуватися (і нерідко супроводжується) частковою або повною перебудовою структури речення, що перекладається.

Варто зазначити, що під час перекладу деякі англійські дієслівні словоформи, що відсутні в українській мові (активний дієприкметник теперішнього часу та пасивний дієприкметник теперішнього часу), замінюються у перекладі на особові форми дієслів у складі підрядного речення. Трансформація заміни застосовується у тих випадках, коли збереження частиномовної характеристики слова, що перекладається, призводить до порушення граматичних норм мови перекладу та норм слововживання [Рецкер 1974, с.125].

Опущення в перекладі – це еліпсис семантично-надлишкових слів, воно здійснюється з метою: а) усунення надмірності; б) прагнення уникнути явищ, не властивих мові перекладу; в) наміру уникнути стилістичного навантаження; г) можливості здійснювати компресію тексту для усунення його надмірного «роздування»; г) прагнення до максимальної конкретності [Барахудов 1975, с. 165].

Аналіз наукових джерел щодо типів і видів перекладацьких трансформацій дозволив нам визначити чотири елементарні типи граматичних трансформацій, а саме: 1) перестановки (зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу, тобто слів, словосполучень, частин складного речення); 2) заміни (заміна форми слова, частин мови, членів речення, синтаксичні заміни в складному реченні, простого речення на складне, складного речення на просте, підрядного речення головним, головного речення підрядним, сурядності на підрядність, підрядності на сурядність, сполучникового типу зв'язку на безсполучниковий, безсполучникового типу зв'язку на сполучниковий); 3) додавання (відновлення при перекладі випущених в мові оригіналу «доречних слів»); 4) опущення (випущення тих чи інших «зайвих слів» під час перекладу).

1.3. Алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій в художньому тексті

Результатом якості перекладу як процесу встановлюється за ступенем смислової близькості МО, пренадлежності вихідного тексту за жанровими і стилістичними показниками, прагматичними факторами, що впливають на вибір варіанту перекладу. Всі ці аспекти перекладу носять безпосередньо нормативний характер, саме слідуючи з цього визначається перекладацька стратегія а також критерії оцінки цого роботи..

Поняття норми перекладу базується на нормативному використанні перекладачем МП, а також необхідність відповідності результатів перекладацького процесу загальноприйнятим поглядам на мету та завдання перекладацької діяльності. Слідуючи цьому ми розуміємо, що перекладу вважається адекватним у результаті взаємодії п'яти різних видів нормативних вимог: 1) жанрово-стилістичної норми перекладу; 2) норми перекладацького мовлення; 3) прагматичної норми перекладу; 4) конвенційної норми перекладу; 5) норми еквівалентності перекладу.

Жанрово-стилістичну норму перекладу можна визначити як вимогу відповідності перекладу доміантній функції та стилістичним особливостям типу тексту, до якого належить переклад. Вибір такого типу визначається характером оригіналу, а стилістичні вимоги, яким повинен відповідати переклад – це нормативні правила, що характеризують тексти аналогічного типу в мові перекладу [Олікова 2000, с. 98]. Жанрово-стилістична норма багато в чому визначає як необхідний рівень еквівалентності, так і доміантну функцію, забезпечення якої складає основне завдання перекладача і головний критерій оцінки якості його роботи.

Слід зазначити, що подібно тому, як норми правильного мовлення можуть встановлюватися лише з урахуванням стилістичної і соціолінгвістичної диференціації мови, так і нормативні вимоги до якості

перекладу суттєві лише стосовно визначеного типу текстів та певних умов перекладацької діяльності. Виходячи з цього не можливо до різних жанрів літератури, наприклад бульварного роману і високохудожньої літератури давати однакові критерії оцінки. Практична критика перекладів в основному базується на вмінні перекладача виділити жанрово-стилістичну норму. Переклад художнього твору оцінюється за його літературними достоїнствами.

Одним з головних завдань перекладача є створення адекватного перекладу. За теорією Н. В. Складчикової існує чотири параметри адекватності перекладу: параметр адекватності передачі семантичної інформації; параметр адекватності передачі емоційно-оціночної інформації; параметр адекватності передачі експресивної інформації; параметр адекватності передачі естетичної інформації [Складчикова 1985, с. 21-29].

Якщо семантична основа образу оригіналу передана точно, то результатом є адекватний мовний образ на мові перекладу та його адекватний смисловий зміст, який здійснює номінативну функцію образу [Nida 1975]. Розглядаючи проблему передачі за допомогою перекладу експресивної інформації, треба зауважити, що якась доля переносного вживання слів в англійській і російській мовах співпадає за силою експресії, що не залежить від типу лексичної трансформації, яка була вжита для збереження семантичної основи образного засобу.

Проблема оцінки якості перекладу не може обійтися без певного мірила. Оскільки переклад, як і будь-яка інша діяльність, має багатосторонній характер, його часом й оцінюють з різних точок зору. Зокрема, Ю. Найда запропонував розрізняти формальну і динамічну еквівалентність перекладу [Найда 1978, с. 132]. Формальна еквівалентність – коли перекладач прагне відтворити повідомлення якомога ближче до форми й змісту оригіналу, передаючи максимально точно його загальну структуру й окремі її складові елементи.

Щодо динамічної еквівалентності, то у цьому випадку перекладач ставить за мету створення між перекладеним текстом та його читачем такого самого зв'язку, який існував між оригінальним текстом і його читачем – носієм мови. Такий тип перекладу особливо цінує повну природність засобів вираження, які часом відбираються так, щоб, сприймаючи текст, читач взагалі не виходив за межі власного культурного контексту, що, в свою чергу надає другорядного значення відтворенню структурно-формального аспекту оригіналу.

Переклад розглядається як переважно лінгвістичний процес, що забезпечує двомовну (інакше міжмовну) комунікацію. Аналізуючи чинники, що спричиняють вплив на хід і результат процесу перекладу, ми покажемо, що серед них найбільш об'єктивно визначеними є чинники лінгвістичні і перш за все співвідношення мови оригіналу і мови перекладу. Особливу увагу потрібно надати лінгвістичному аналізу перекладу і проблемі перекладацької еквівалентності. У різних ситуаціях спілкування текст з однаковим змістом може мати різні функції (комунікативні завдання). Пропонується розрізнити два види еквівалентності при перекладі: функціональну, коли відтворюється лише функція оригіналу, і функціонально-змістовну, коли відтворюється і функція, і зміст.

В нашій роботі ми взяли два переклади роману С. Кінга, це український переклад Олександра Красюка, Сергія Крикуна, Анастасії Рогози (2 видання) так як видавництво Клуб Сімейного Дозвілля видало роман «Воно» українською 18 червня 2015 року. Переклад виконали Олександр Красюк, Сергій Крикун, Роман Трифонов, Михайло Каменюк. Невдовзі з'явилася інформація, що переклад фрагменту книги, зроблений Романом Трифоновим та Михайлом Каменюком, здійснений з російської мови. Згодом, у липні 2015 року, видавництво повідомило, що перевидасть роман «Воно» з оновленим перекладом, повністю виконаним з англійської мови. Також для аналізу ми взяли і російський переклад Віктора Вербера, щоб проаналізувати переклади як на українській так і на російській.

Як ми вказали раніше у своєму дослідженні ми будемо виокремлювати власну класифікацію, в якій ми спираємось на таких дослідників перекладознавства як: Я. І. Рецкера, Л. С. Барахудова, В. Н. Комісарова. Також ми будемо аналізувати застосування різних видів перекладацьких трансформацій при перекладі роману С. Кінга «Воно». Алгоритм аналізу наступний: порівнюються речення або відрізки тексту англійського варіанта, текста-оригінала, та його переклад українською мовою та російською мовами. Ми аналізуємо переклад на синтаксичному рівні – перестановки, додавання, опущення, лексичному, ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті та порівнюємо його український та російський відповідник.

У семантичному відношенні сутність трансформацій полягає в заміні вихідної лексичної одиниці словом або словосполученням з іншою внутрішньою формою, що актуалізує ту складову іншомовного слова, що підлягає реалізації у даному контексті. Ми вже вказали, що виділяємо дев'ять різновидів лексичних трансформацій. Більшу частину нашої дослідницької роботи, ми приділимо саме цим трансформаціям. Ми виявляємо, які трансформації було застосовано, з якою метою, чи є переклади адекватними та еквівалентними, а також відмічаємо лексичні та граматичні особливості тексту. Крім того, слід враховувати, що в одному реченні може застосовуватися декілька трансформацій.

Отже, ми виділили проблеми оцінки якості перекладу, розглянули алгоритм аналізу перекладацьких трансформацій, і застосуємо його при аналізі перекладів роману С. Кінга «Воно».

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В РОМАНІ С.КІНГА «ВОНО»: СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ

2.1 Особливості використання граматичних трансформацій

Граматичні трансформації полягають у перебудові структури речення в процесі перекладу згідно з нормами мови перекладур [Латишев 1986, с. 55]. Проаналізувавши класифікацію різних науковців, ми виділили чотири типи граматичних трансформацій, а саме перестановки, заміни, опущення, додавання.

1. Перестановка - зміна розташування (порядку проходження) мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Такими елементами є слова, словосполучення, головні і підрядні речення й цілі речення. В усному перекладі перестановки як вид перекладацьких трансформацій зустрічаються досить часто, проте зазвичай вони поєднуються з іншими видами граматичними замінами [Барахудов, 1975 с. 210]. Далі приведемо декілька прикладів.

...while their mother played For Elise on the piano in the parlor and rain swept restlessly against his bedroom window [King 1986]. ...тим часом як дощ без утину омивав вікно його спальні, а мати у вітальні грала на роялі "До Елізи [Кінг 2015] ... пока их мать играла «К Элизе» на пианино в гостиной, а дождь без устали стучал в окно его спальни [Кинг 2011].

Перестановки викликані цілим рядом причин. Основна причина – різниця в побудові речень в українській та англійській мові. Як відомо, в англ. мові порядок слів нерідко служить граматичним засобом встановлення функції слова у реченні. Тому англійське речення відрізняється більш

постійним і строгим порядком слів, ніж українське [Аносова 2002, с.7-8]. В українській мові порядок слів буде (може бути) зворотній: від другорядних членів до головних із підметом аж у самому кінці. Англійське речення, як правило, починається із підмета (чи групи підмета), за яким іде присудок (група присудка), тобто головне – центр повідомлення (рема) – на першому місці. Другорядна інформація (тема) обставини місця і обставини часу розміщаються в кінці [Федоров, 1983, 131].

2. Опущення - явище, прямо протилежне додаванню. Під опущенням мається на увазі опущення тих чи інших «надлишкових» слів при перекладі. [Бархударов 1975, с. 190]. Можуть опускатися артиклі, слова синоніми і займенники, що не несуть українською мовою смислового навантаження і додаватися пояснювальні слова в ті вирази, зміст яких був би втрачений при перекладі.

A car passed [King 1986]. *Проїхала машина* [Кінг 2015]. *Мимо проехала машина* [Кінг 2011].

Такий вид перетворення як опущення частіше використовується не з чисто граматичних, але з лексико-граматичних причин.

Протилежною до опущення трансформацією є додавання – вид граматичної трансформації на синтаксичному рівні.

Причини використання цього виду перетворення різноманітні. До додавання вдаються у випадку компресованих граматичних структур в англійському тексті, при розбіжності у використанні форм однини і множини деяких іменників, при розбіжності у системі словотвору тощо. Цей тип перекладацької трансформації ґрунтується на відновленні при перекладі опущених в оригіналі «доречних слів» [Мамрак 2009, с. 285]. Додавання слів у переважній більшості випадків диктується застосуванням описового перекладу. Поява додаткових лексем також пов'язується з мовленнєвими нормами мови перекладу.

Граматичні, так само як і лексичні, трансформації нерідко вимагають внесення додаткових слів чи навпаки опущення яких-небудь елементів. Тому

опущення і доповнення часто сполучаються з іншими видами граматичних трансформацій, найчастіше із заміною частин мови.

3. **Заміни** - найбільш поширений і різноманітний вид перекладацької трансформації. У процесі перекладу заміни можуть піддаватися як граматичні одиниці, так і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні та лексичні заміни. До граматичних відносяться такі типи: а) заміна форм слова; б) заміна частин мови; в) заміна членів речення; г) синтаксичні заміни в складному реченні [Коммісаров, 1990 с. 153].

Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше це спостерігається у випадку таких частин мови, як іменник, дієслово [Блох 1983, с. 121]

'*Cigarette* [King 1986]?' «*Закуриш* [Кінг 2015]?» «*Сигарету* [Кінг 2011]?»

Так, в англійській і українській (російській) мові існують форми однини і множини, і, як правило, співвіднесені іменники в оригіналі і в перекладі вжиті в тому ж самому числі, за винятком випадків, коли формі однини в англійському відповідає форма множини (money - гроші; ink - чорнило і т.п.) або навпаки англійської множинні відповідає однина (struggles - боротьба; outskirts - околиця і т.п.) [Максімов 2006, с. 89].

If George had been inhabiting a later year [King 1986]... *Напевне, якби Джордж прожив на кілька років довше* [Кінг 2015]... *Живи Джордж несколькими годами позже* [Кінг 2015]...

В данному випадку ми бачимо, що як правило перекладачі не користуються лише однією трансформацією, а також застосовують перестановку. Але в певних умовах заміна форми числа в процесі перекладу може застосовуватися як засіб створення оказіонального відповідності [Нелюбин 2006, с. 167]: якщо приклад на оборот множини-однина.

Також слід зазначити, в українській мові, у порівнянні із англійською, відсутні такі граматичні категорії, як артикль чи герундій, інфінітивні й дієприкметникові комплекси, абсолютна номінативна конструкція, також існує часткова розбіжність категорії числа, часткова розбіжність у формах

пасивної конструкції, неповний збіг форм інфінітива і дієприкметника, деякі розходження у вираженні модальності і т.п. Проаналізувавши переклади, нерідко перекладачеві доводиться вдаватися до перетворень пасивних конструкцій в англійській мові на активні в українській та російських мовах, нижче ми приведемо ряд таких перетворень.

Blood poured through his fingers [King 1986]. *Крізь пальці йому ринула кров* [Кінг 2015]. *Сквозь пальцы сочилась кров* [Кинг 2011].

...the river was receding [King 1986]. *...тепер води в річці вже поменшало* [Кінг 2015]. *... уровень воды снижался* [Кинг 2011].

Of course you could go down to any bank [King 1986]. *Звичайно, можна завітати до будь-якого банку* [Кінг 2015]. *Конечно, можно пойти в любой банк* [Кинг 2011].

But Ben still liked Beverly better - a lot better [King 1986]. *Але Беверлі подобалась Бенові все одно дужче — набагато дужче* [Кінг 2015]. *Но Бену все равно Беверли нравилась больше — гораздо больше* [Кинг 2011].

School had let out just past noon [King 1986]. *Зі школи він звільнився щойно після полудня* [Кінг 2015]. *Учеба закончилась в самом начале первого* [Кинг 2011].

Ralph is busy tonight [King 1986]. *Клопітно цієї ночі Ралфу* [Кінг 2015]. *Ральф сегодня занят* [Кинг 2011].

В останніх двох випадках, бачимо, що автори по різному підішли до перекладу, в українській мові, бачимо використання замість активної конструкції, пассиву і навпаки. В російському перекладі автори не використали цю заміну, натомість вони виконали стандартну так звану «нульову трансформацію».

Часто структура української, а також російської пропозиції в перекладі повністю відрізняється від структури англійського речення. У ньому інший порядок слів, проходження частин пропозиції, часто інший порядок розташування самих пропозицій - головного, підрядного і вступного [Кияк 2006, с. 193]. У ряді випадків частини мови, якими виражені члени

англійського речення, передаються відповідно іншими частинами мови. Все це пояснює широке використання граматичних трансформацій при перекладі.

Як ми раніше зазначали, більшої уваги ми приділимо стилістичним трансформаціям, так як, встановлюючи граматичні відповідники потрібно враховувати лексичне наповнення і стилістичну функцію конструкції. трансформації складаються в систему, вони не існують окремо, а взаємообумовлені.

2.2 Особливості використання лексичних трансформацій

В попередньому підрозділі, ми виявили, що граматичні трансформації обумовлені відмінністю в структурі двох мов - мови оригіналу та мови перекладу. Мовознавець Латишев Л. К. у своїй роботі «Курс перекладу» описує лексичні трансформації, як «відхилення від словникових відповідностей» [Латишев 1981, с. 158]. Далі ми виокремили с поміж різних класифікацій трансформації, саме ті які на нашу думку більш вдало відображаються у художньому тексті. Зараз перейдемо до розгляду кожного типу трансформацій.

1. Транскрипція і транслітерація – способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою букв мови перекладу. При транскрибуванні відтворюється звукова форма іншомовного слова за допомогою фонем мови перекладу, а при транслітерації – його графічна форма (буквений склад) за допомогою алфавіту мови перекладу [Коммисаров 1660, с. 210].

При застосуванні транскрипції чи транслітерації вихідне слово в перекладному тексті представляється у формі, пристосованій до характеристик мови перекладу, тобто форма перекладеного слова частково відповідає правилам читання мови оригіналу, натомість частково

трансформується у звуки мови перекладу, схожі на звуки мови оригіналу [Барахуров 1975, с. 118]. Основним посередником передачі запозичених слів, на думку лінгвіста Суперанської О. В. є практична транскрипція, а саме перекодування іншомовних слів у свої з наступним записом за допомогою літер алфавіту приймаючої мови без використання якихось додаткових знаків та без надання літерам додаткових значень [Суперанська 1973, с. 260].

Найчастіше ці прийоми застосовуються при перекладі власних імен, географічних назв (вулиць, міст, штатів, провінцій, річок, озер, каналів), найменувань ділових установ, компаній, фірм спортивних команд, музичних груп, назв народів і племен, культурних об'єктів, тощо. Як ми бачимо велика частина таких імен порівняно легко піддається перекладацькій транскрипції або, рідше, транслітерації:

- *Bill Denbrough* – Білл Денбро – Билл Денбро;
- *Stan Uris* – Стен Юріс – Стэн Урис;
- *Richie Tozier* – Річі Тозіер – Ричи Тозиер;
- *Beverly Marsh* – Беверлі Марш – Беверли Марш;
- *Ben Hanscom* – Бен Генском – Бен Хэнском;
- *Henry Bowers* – Генрі Баверза – Генри Бауэрса;
- *Victor Criss* – Віктора Кріса – Виктора Крисса;
- *Belch Huggins* – Ризайла Хагінса – Рыгало Хаггинса;
- *Ronald McDonald* – Роналд Мак-Доналд – Рональд

Макдональдс;

- *Don Hagarty* - Дон-Хагарті – Дон Хагарті;
- *Pennywise* – Пеннівайз – Пеннивайз;
- *Witcham Street* – Вітчем-стріт – Уитчем-стріт;
- *Jackson Street* – Джексон стріт – Джексон-стріт;
- *Derry* – Деррі – Дерри;
- *Neibolt Street* – Нейболт-стріт – Нейболт-стріт;
- *Salt Lake City* – Соле –Лейк – Сіті – Солт-Лейк-Сіті;
- *Hemingford Home* – Хемінгфорд-Хоум – Хемингфорд-Хоум;

- *United Airlines* – Юнайтед Ерлайнз – Юнайтед Ерлайнс;
- *Derry News* - Деррі Ньюз – Дерри Ньюс;
- *Howdy Doody* – Гавді Дуді" – Худи-Дуди;
- *BBC* – Бі-Бі-Сі – Би-Би-Си.

Також транскрипції піддаються імена і назви фантастичних істот, персонажів з оповідей, відомих мультфільмів, які згадуються в фольклорних і літературних джерелах:

- *Mickey Mouse* – Мікі Маус – Мики Маус;
- *Donald Duck* – Доналд Дак – Дональд Дак;
- *Hercules* – Геркулес – Геркулес;
- *Moby Dick* – Мобі Дік – Моби Дик;
- *Vampires* – Вампірів – Вампирами.

Велика частина таких імен порівняно легко піддається перекладацькій транскрипції або, рідше, транслітерації. Та слід не забувати, що прийоми транскрибування і транслітерації перемешуються один з одним, та в той же час на застосування транслітерації впливає і транскрибування [Балахтар 2011]. Це означає, що поряд з заміною букв слова дуже часто враховуються і фонемі (звуки), що утворюються при прочитанні (проголошенні) буквосполучень.

Коли справа стосується широко поширених назв (великих міст, річок, відомих історичних особистостей) або часто вживаних імен, перекладач керується традицією – незалежно від можливості ближче підійти до справжнього звучання.

- *Penobscot River* – ріки Пенобскот – речке Пенобскот;
- *Kenduskeag Stream* – річечка Кендаскіг – река Кендускіг;
- *Texas* – техасець – техасець;
- *Time magazine* – журнал Тайм – журнал Тайм;

2. Лексичне калькування – це один із шляхів поповнення словника при мовних контактах, який базується на використанні іншомовної лексики у якості об'єкту перекладу, що у свою чергу виключає запозичення.

Калька – (від франц. *calque* «копія») одиниця, утворена шляхом запозичення структури елемента чужої мови (слова або словосполучення) із заміною його матеріального втілення засобами рідної мови [Єфремов 1974, с. 53].

Уперше термін калька використав Ш. Баллі, за словами науковця «кальки є словами та виразами, котрі утворені механічно шляхом буквального перекладу, за зразком виразів, перекладених з іноземної мови» [Балли 2001, с. 259]. За О. І. Скопенко трансформація калькування трактується, як слово або вираз, утворені за взірцем слів або виразів чужої мови, що є результатом калькування [Скопенко, с. 326].

Багато словосполучень в політичній, науковій і культурній галузях складають кальки або часткові кальки. Калькуванню зазвичай піддаються терміни, широко вживані слова і словосполучення: назви пам'яток історії та культури, назви політичних партій і рухів, історичні події :

- *Elementary School* [King 1986] – *початкової школи* [Кінг 2015] - *начальной школе* [Кинг 2011];
- *The Public Works Department* [King 1986] – *Департамент громадських робіт* [Кінг 2015] - *Департаменту общественных работ* [Кинг 2011];
- *National Farmstead & Hardware Supply* [King 1986] – *Загальнонаціональне постачання фермерського й технічного обладнання* [Кінг 2015] - *магазин сельскохозяйственной техники и скобяных товаров.* [Кинг 2011];
- *the Red Wheel* [King 1986] – *«Червоне колесо»* [Кінг 2015] - *«Красное колесо»* [Кинг 2011];
- *Mountain States Cultural Center* [King 1986] – *Культурного центру Гірських штатів* [Кінг 2015] – *Культурний центр Горных Штатов* [Кинг 2011];
- *the rubberband-man* [King 1986] – *людину - гумову стрічку* [Кінг 2015];

- *Hemingford Rams* [King 1986] – *Гемінгфордські товчачі* [Кінг 2015];
- *Public Library* [King 1986] *публічної бібліотеки* [Кінг 2015] – *публичный библиотеке* [Кинг 2011];
- *Derry Community House* [King 1986] – *Деррійським Громадським центром* [Кінг 2015] – *Общественного центра* [Кинг 2011];
- *First Service* [King 1986] – *Першого сервісу* [Кінг 2015] – *первом обслуживании* [Кинг 2011];
- *communications center* [King 1986] – *комунікаційний центр* [Кінг 2015] – *коммуникационный центр* [Кинг 2011];
- *Family Feud* [King 1986] – *Сімейна ворожнеча* [Кінг 2015] – *Семьи-соперники* [Кинг 2011];
- *the Salvation Army* [King 1986] – *Армії спасіння* [Кінг 2015] – *Армия спасання* [Кинг 2011];
- *Ivy League* [King 1986] – *Ліга Плюща* [Кінг 2015] – *Лига Плюща* [Кинг 2011];

Калькування як перекладацький прийом послужило основою для великого числа різного роду запозичень при міжкультурної комунікації в тих випадках, коли транслітерація була чому-небудь неприйнятна. Однак калькування як ПТ зустрічається рідше, ніж транскрипція або транслітерація [Латишев 1986, с 145].

На відміну від транскрипції, калькування не завжди буває простою механічною операцією перенесення початкової форми на переводить мову; часто доводиться вдаватися до деяких трансформацій [Миньяр-Белоручев 1980, с. 162]. У першу чергу це стосується зміни відмінкових форм, кількості слів в словосполученні, афіксів, порядку слів, морфологічного або синтаксичного статусу слів тощо.

Можемо зазначити, що в цих трансформаціях, як в українському перекладі так і в російському, ми не бачимо суттєвої різниці, так як представлені нами власні назви, які ми привели в прикладах, чи кальки,

мають загальні стандарти для перекладу та передачі їх с МО на МП. Щодо інших трансформацій ми проаналізуємо відмінності в перекладі, яких використовують українські перекладачі та російський перекладач В. Вербер.

3. Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вужчої семантики [Рецкер 1974, с. 245]. Виходячи з визначення В. Н. Комісарова, конкретизація значення – це заміна слова чи словосполучення мови оригіналу з ширшим предметно-логічним значенням словом чи словосполученням мови перекладу з вужчим значенням [Коммисаров 1990, с. 213].

У ряді випадків застосування конкретизації пов'язане з тим, що у мові перекладу відсутнє слово з таким широким значенням. Іноді родова назва на мові перекладу не може бути використана із-за розбіжності конотативних компонентів значення. Конкретизуються при перекладі дієслова руху і мовлення :*be, have, get, take, give, make, say, come, go* і т.п [Федоров 2002, с. 163].

Нижче приведемо приклади застосування англійського дієслова *to be*, що вживається в англійському мовленні значно частіше, ніж відповідне українське дієслово «бути».

There are crickets [King 1986]. *Співають цвіркуни* [Кінг 2015].
Стрекоцут цикады [Кінг 2011].

The boy in the yellow slicker was George [King 1986]. *Хлопчика в жовтому дощовику звали Джорджем Денбро* [Кінг 2015]. *Мальчика в желтом дождевике, шести лет от роду, звали Джордж Денбро* [Кінг 2011]

It was really two buildings [King 1986]. *Насправді вона складалася з двох будівель* [Кінг 2015]. *Библиотека состояла из двух зданий* [Кінг 2011].

В цих випадках ми бачимо, в обох МП (а саме в російській і українській), перекладачі застосовують метод конкретизації англійського дієслова “*to be*”. На нашу думку такий переклад є доречним , адже як ми

раніше згадували, що англійській мові це дієслово має більш широке значення.

В наступних прикладах ми бачимо, що В. Вербер не вважає за потрібне використовувати цей прийом, на відміну від українських перекладачів.

...and suddenly he is in Derry again [King 1986]. *...і раптом він знову опиняється в Деррі* [Кінг 2015]. *...и внезапно он снова в Дерри* [Кинг 2011].

Here he is on Route 7 [King 1986]. *Він їде по шосе № 7* [Кінг 2015]. *Он на шоссе 7* [Кинг 2011].

На нашу думку, обидва переклади є доцільними. В російському варіанті «Он на шоссе», перекладач зробив опущення англійського дієслова “is”, тому більш точним і вдалим ми вважаємо переклад Олександра Красюка.

Причиною конкретизації дієслів можуть бути не тільки структурно-системні відмінності мов, а також стилістичні норми. Це зазвичай допомагає уникнути монотонності, і надати тексту більш звучності. Так, дієслова мовлення *to say* і *to tell* можуть переводитися не тільки як казати, розповідати, відповідати, запитувати, зауважувати, повідомлювати, заперечувати:

...this was so exquisitely stupid he didn't dare tell anyone [King 1986]. *... така відверто дурна, що він не наважувався нею з кимсь поділитися* [Кінг 2015]. *... эта идея была настолько глупая, что он ни с кем ею не делился* [Кинг 2011].

'Yes,' Hagarty said [King 1986]. *«Так», — підтвердив Хагарти* [Кінг 2015]. *«Да и,» — ответил Хагарти* [Кинг 2011].

In a box that says Guh-Guh-hulf . . . Gulf [King 1986]. *У коробці, на якій написано "Н-н-нур-т-т", "Н-н-нурт"... "Нурт"* [Кінг 2015]. *В жестянке с надписью «Га-а-алф»... «Галф»* [Кинг 2011].

Слід зазначити, що в остатньому прикладі, окрім конкретизації, ми бачимо приклад компенсації - *Guh-Guh-hulf . . . Gulf*. - *Н-н-нур-т-т", "Н-н-нурт"... "Нурт"-«Га-а-алф»... «Галф»*. Так як один з головних персонажів Біл Денбро має дефект мови, тому авторам слід вдаватися до компенсації

доволі часто. Цей прийом ми більш детально розберемо далі, та слід прийняти до уваги, що не рідко в одному реченні автори вдаються до декількох типів трансформацій.

Англійські дієслова дії часто вимагають більш конкретного і точного їх значення в перекладі, адже, російські українські дієслова будуть набагато емоційнішими й виразнішими, ніж англійські [Гальперин 1978, с. 245].

*This ravine **ran on** an almost exact diagonal* [King 1986]. Цей рівчак **проліг** майже точно по діагоналі вулиці [Кинг 2011]. *Расщелина **пересекала** улицу практически по диагонали* [Кинг 2011].

Цей комплекс відтінків, привнесених прийомом експресивної конкретизації можна спостерігати і при перекладі вельми поширених дієслів, таких як *:take, give*

*Boutillier **took** a pack of Marlboros from his shirt pocket and stuck one in his mouth. He offered the pack to Unwin* [King 1986]. *Бутільєр **дістав** із кишені сорочки пачку "Марлборо" і встромив собі до губ сигарету* [Кинг 2015]. *Баутильєр **достал** из нагрудного кармана рубашки пачку «Мальборо», сунул сигарету в рот* [Кинг 2011].

*They always **got** you* [King 1986]. *Завжди вони його **чіпляють*** [Кинг 2011]. *Вечно они тебя **достаю**т* [Кинг 2011].

З цих прикладів так як ми зазначали раніше, що в тексті можливе використання різних видів трансформацій. Конкретизація значення, як це видно з наведеного прикладу, вимагає також граматичних трансформацій. Що стосується контекстуальної конкретизації, то вона буває обумовлена факторами даного конкретного контексту, а також стилістичними міркуваннями [Латишев 1981, с.126].

*Oh, cripes! **The power*** [King 1986]! *Ох, трясця. **Електрика ж*** [Кинг 2011]! *Черт! **Электричество*** [Кинг 2011]!

Розглянемо приклад з прикметником “good”. У поєднанні з різними словами слово “good” набуває безліч різних значень. Наведемо декілька прикладів його можливих значень.

*'The fair wasn't **no good**,' Unwin said [King 1986]. На ярмарку було нецікаво, сказав Анвін [Кінг 2015]. Ярмарка была не очень, — монотонно бубнил Ануин [Кинг 2011].*

*The light in there was far from **good**, but it was **good enough** [King 1986]. Світло вглибині було далеким від **ясного**, але **достатнім** [Кінг 2015]. Освещение там оставляло желать лучшего, но света все-таки хватало [Кинг 2011].*

З другого прикладу ми також можемо прослідкувати, як одне і те ж речення переклали різними мовами, в російській мові перекладач застосував інший прийом трансформацій - *was far from good* - *оставляло желать лучшего*, тут ми бачимо цілісну перебудову, на нашу думку ця частина вдалася краще Вереберу. Адже хоча в українському варіанті перекладач вдало конкретизував слово “*good*”, в російському завдяки цій перебудові воно стало більш милозвучним.

Однак, цей прийом ще більшою мірою потребують слова, яким властиве абстрактне значення. Такі слова часто носять характер займенників. І жоден - навіть найповніший словник не здатний передбачити всіх варіантів вживання слів, що мають розгалужену семантику. Це наприклад, такі слова як *thing, place, stuff, matter, moment*.

*The Falcon was the only one where rambunctious patrons did not regularly demolish the whole **place** [King 1986]. «Сокіл» був єдиним, у якому буйні клієнти не троцюли регулярно весь **інтер'єр** [Кінг 2015]. «Сокол» был единственным, который регулярно не разносили буйные посетители [Кинг 2011].*

В цьому випадку “*place*” конкретизується як «*інтер'єр*». В російському відповіднику ми бачимо опущення цього слова взагалі.

В наступному прикладі ми бачимо як за допомогою двох протилежних трансформацій був виконаний переклад одного словосполучення “*few moments*”.

A few moments later he heard a voice [King 1986]. *За кілька секунд він почув чийсь голос* [Кінг 2015]. *Чуть позже он услышал голос* [Кинг 2011].

В українському перекладі застосовується конкретизація «за кілька секунд», а в російському навпаки - генералізація «Чуть позже».

Слово “*thing*” має дуже абстрактне значення і при перекладі на українську має конкретизуватися через звуження значення: предмет, факт, випадок, створіння, і т. ін., або ж навпаки до генералізації.

4. Генералізація значення слова – трансформація, протилежна за напрямком конкретизації. Унаслідок генералізації слово з вузьким значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням, нерідко гіпонімом [Барахуров 1975 , с. 89]. За визначенням В. Н. Комісарова, **генералізацією** називається заміна одиниці мови оригіналу, що має вузьке значення, одиницею мови перекладу з ширшим значенням, наприклад: *external load sling system* – зовнішня підвіска [Коммисаров 1978, с. 193]. Деколи цього вимагає логіка побудови думки:

Burning agony suddenly needles into his eyes [King 1986]. *Раптом біль голками штрикає йому в очі* [Кінг 2015]. *Боль раскаленными иглами впивается в глаза* [Кинг 2011].

“*Burning agony*” – пекуча агонія, в даному випадку автори звужив значення до слова «біль».

Іноді причиною більш загального значення може бути стилістична потреба, а конкретна назва може бути нейтрально виражена родовим поняттям:

*Elmer Curtie must think they had all been born yesterday - but his **claim** was perfectly true* [King 1986]. *Елмер Кьорті, либонь, вважає їх лиш учора народженими — але його слова були б цілком щирими* [Кінг 2015]. *Элмер Керти, должно быть, считает, что они только вчера на свет родились — но в этом его утверждении не было ни грама лжи* [Кинг 2011].

she supposed - think of that shrill titter- думала про той пронизливий сміх.- думала о том пронзительном смехе.

Набагато рідше при перекладі з англійської мови на українську спостерігається це явище. Часом перекладач має можливість вибрати між більш конкретним і більш загальним варіантом перекладу, це стосується абстрактних слів таких як “*thing*”, ми вже зауважували, що воно часто конкретизується, так само з наступних прикладів можемо прослідити і протилежну зміну.

In fact, none of these things was true [King 1986]. *Насправді ж нічого з цього не було правдою* [Кинг 2011]. *На самом деле ничего такого не было и в помине* [Кинг 2011].

You can't know any such thing [King 1986]. *Ти не можеш нічого такого знати* [Кинг 2015]. *Ты не можешь этого знать* [Кинг 2011].

All of these things were givens [King 1986]. *То все була самоочевидна даність* [Кинг 2015]. *Все это воспринималось как само собой разумеющееся* [Кинг 2011].

Things were good [King 1986]. *Усе йшло добре* [Кинг 2015]. *Все шло хорошо* [Кинг 2011].

В останньому прикладі окрім генералізація також можемо прослідкувати конкретизацію дієслова “to be”.

I'm not supposed to take stuff from strangers [King 1986]. *Мені не можна нічого брати в незнайомих* [Кинг 2015]. *Я ничего не должен брать у незнакомых людей* [Кинг 2011].

Як бачимо, застосування прийому генералізації зумовлюється різними стилістичними нормами англійської та української мов, відмінностями синтагматичної сполучуваності відповідників в обох мовах, а також розбіжностями в лексико-семантичних системах мов. Щодо останнього чинника, прикладом може бути й таке речення:

Bev was also pretty, but there was nothing vivacious about her this afternoon [King 1986]. *Бев також була гарненькою, але нічого життєрадісного не вбачалося в ній цього дня* [Кинг 2015]. *Бев тоже*

красивая, но никакой жизнерадостности в ней в этот день не чувствовалось [Кинг 2011].

Англійське “*afternoon*” означає час після полудня, тобто години від полудня до заходу сонця, післяобідній час. Українська та російська мови не мають такої лексеми, яка б називала цей проміжок часу.

З вищенаведених прикладів можна зробити висновок, що генералізацію застосовують не так часто, як конкретизацію, та все ж таки, в обох перекладах ми знайшли цю трансформацію, перекладачі її застосовують майже однаково в обох мовах.

5. Смысловий розвиток є таким прийомом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається. Подібні відхилення від «букви» оригіналу іноді необхідні для досягнення адекватності перекладу, оскільки в мовах оригіналу й перекладу можуть діяти різні мовленнєві норми та існувати різні традиції мовлення [Рецкер 1974, с. 101].

Смысловий розвиток, так само як і інші види лексичних трансформацій, стосується не окремо взятого слова, а мінімум словосполучення, певної смислової групи. Логічно, що при подібній трансформації відбуватимуться й граматичні видозміни конструкцій. Найпоширеніші випадки смислового розвитку, за Я. Рецкером, вкладаються в схему причина → процес → наслідок. Відповідно, можуть бути такі його різновиди: 1) заміна процесу його причиною, 2) заміна процесу його наслідком, 3) заміна причини процесом, 4) заміна наслідку процесом, 5) заміна наслідку причиною, 6) заміна причини наслідком (під процесом мають на увазі виражену дієсловом-присудком дію чи стан) [Рецкер 1974, с. 104–105]. Розглянемо деякі з них:

..but when George reached for it, Bill held it out of reach [King 1986] ...але коли Джордж потягнувся рукою, Білл човен брату не віддав [Кінг 2015]. ...но, когда Джордж потянулся к нему, **отвел** руку [Кинг 2011].

Замість дослівного перекладу «він тримав його в недосяжності» ми бачимо в перекладі «човен не відав» процес змінився наслідком, хлопчик тримав човен в недосяжності, а отже не відав, і в російському варіанті - відвів руку «отвел руку». Далі приведемо ще декілька таких прикладів:

..these uncharitable thoughts, and promise **to do better** [King 1986]. ... за ці злостиві думки й обіцянку **виправитися** [Кінг 2015]. ...за такие немилосердные мысли, и обещала, что и **сама станет лучше** [Кинг 2011]. Йдеться на увазі що героїня дала обіцянку робити все краще, щоб виправитися, стати краще.

..it was all over now [King 1986]. ...це вже в минулому [Кінг 2015]. ... все это **быльем поросло** [Кинг 2011]. Все це зараз завершилось, якщо перекладати дослівно, тобто все це залишилось у минулому.

Особливу увагу звернемо на російський відповідник – «все это *быльем поросло*», адже тут автор нам пропонує інший вид перекладацької трансформації – прийом цілісної перебудови. Це зміна всього плану вираження з використанням одиниць мови перекладу за змістом вельми далеких від одиниць джерела. [Барахудов 1975, с. 53]. Детальніше розглянемо цю трансформацію пізніше. Наступні два приклади приклад заміна наслідку процесом.

Dubay tripped him [King 1986]. Дубей **підставив йому ногу** [Кінг 2015]. Дубей **поставил ему подножку** [Кинг 2011]. Не можливо дослівно перевести. Дубей спідкнув його, це буде звучати, як нісенітниця, тому перекладачі вдаються до модуляції – замінюють наслідок – процесом.

Ben Hanscom Takes a Fall [King 1986]. Бен Генском **переживає падіння** [Кінг 2015]. Бен Хэнском **надает** [Кинг 2011].

Можемо на цьому прикладі прослідкувати модуляцію, заміна наслідку – процесом, в російському варіанті, в українському автор використовує конкретизацію дієслова “Take” - переживати. Отже перекладачі користуються різними трансформаціями, для адекватності перекладу і в обох цих випадках їм це вдається.

She was nervous about First Service, which is the booze service [King 1986]. *Вона нервувалася щодо Першого сервісу, тобто пропонування алкогольних напоїв* [Кінг 2015]. *Она и занервничала, потому что при первом обслуживании пассажиров подают спиртное* [Кинг 2011]. Хоча в перекладах ми бачимо відмінність, та можемо продивитися модуляцію в обох прикладах перекладу, автори застосували модуляцію, причини на процес. Цей вид смислового розвитку зустрічається в тексті доволі часто.

He stops, looks startled, then laughs [King 1986]. *Він зупиняється, ціпеніє, потім сміється* [Кінг 2015]. *Он замолкает, на лице отражается удивление, потом он смеется* [Кинг 2011]. Дослівно виглядає зляканим, передається через процес - «ціпеніє», в російському відповіднику бачимо також процес –відображення здивування.

Ben had an idea that Bowers was going to stay back again [King 1986]. *Бен підозрював, що Баверза залишать знову* [Кінг 2015]. *Бен чувствовал, что Генри придется задержаться в пятом классе еще на год* [Кинг 2011].

Looking at him, she had seen he wasn't joking: he really meant it [King 1986]. *Дивлячись на нього, вона зрозуміла, що він не жартує: він насправді каже те, що думає* [Кінг 2015]. *Глядя на него, Патти видела, что он не шутит* [Кинг 2011]. Має на увазі, тому й каже те що думає. Щодо перекладу В. Вербера він здійснив опущення цієї фрази, так все ж на нашу думку, більш вдало було зазначено в виправленому українському перекладі.

But it's a bit bumpy tonight, isn't it [King 1986]? *Але трохи бовтає сьогодні, правда* [Кинг 2011]? *Но ночь сегодня бурная, так* [Кинг 2011]?

Проаналізуємо всі трансформації, до яких запобігають перекладачі, “*a bit bumpy*” – мається на увазі процес - літак трусить, отже політ за умов бовтанки, тобто не спокійний, його «бовтає», а отже ніч видасться у пасажирів, як наслідок «*бурная*», отже модуляція – заміна причини процесом використовує наш український перекладач а російський причину замінює

наслідком. Наступний, це автономічний переклад в обох випадках *isn't it- правда- так* , безперечний приклад позитивізації.

Маємо також приклади, які показують зміну причини – наслідком.

His eyes seemed to clear [King 1986]. *Очі в нього, схоже, прояснішали* [Кінг 2015]. *Его взгляд прояснился* [Кінг 2011].

Patty was a sweet, kind woman, but not terribly articulate [King 1986]. *Патті була милою, доброю жінкою, але не вельми вміла висловлювати свої думки* [Кінг 2015]. *Милая и добрая женщина, Патти не умела четко и ясно выразить свои мысли* [Кінг 2011]. На українську і російську не доречно біло перекласти – не дуже чітко вимовляла, або не вміла чітко розмовляти, це б вказувала на дефект мови, а в даному контексті саме мається на увазі – не могла висловлюватися зрозуміло, отже є доречним замінити причину на наслідок.

It simply was, like his double- jointed thumb [King 1986]... *Вона просто існувала, як його великий палець, який однаково легко гнучся вперед і назад* [Кінг 2015]. *Оно просто было — как большой палец с двумя суставами* [Кінг 2011]. В українській версії причина дефект – “*double- jointed thumb*”, замінений на наслідок, палець *легко гнучся вперед і назад*, тому що він був с двома суглобами (*double-jointed*), використання цього прийому доцільно, адже на відміну від дослівного російського перекладу, адже тут використовується пояснення, цього так званого дефекту.

6. Антонімічний переклад – перекладацька трансформація, що полягає в заміні форми слова або словосполучення на протилежну (позитивної – на негативну й навпаки). Зміст одиниці, котра перекладається, залишається в основному подібним. В. Карабан зауважує, що по суті, термін «антонімічний переклад», який зустрічається в перекладознавчій літературі, є неточним, оскільки слово, що перекладається, не замінюється на антонім у мові перекладу, а змінює лише форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишається без особливих змін. Тому для позначення означеного способу перекладу краще використовувати термін «формальна негативація», в якому

підкреслюється саме зміна форми слова або словосполучення і не йдеться про антонімічність як таку, що пов'язана із зміною змісту на протилежний [Карбан 2004, с. 97].

Слідуючи міркуванням автора щзначена трансформація представлена трьома видами: 1) негативація (слово або словосполучення без формально вираженої суфіксом або часткою заперечувальної семи замінюється в перекладі на слово з префіксом не- або словосполученням з часткою не; 2) позитивація (слово або словосполучення з формально вираженою заперечувальною семою замінюється в перекладі на слово або словосполучення, яке не містить формально вираженого негативного компонента; 3) анулювання двох наявних у реченні негативних семантичних компонентів [Карбан 2004, с. 105]. Далі приведемо приклади.

George Denbrough was sure of what he was seeing [King 1986]...
Джордж Денбро **не сумнівався** в тім, що він бачить [Кінг 2015]... Джордж Денбро **не сомневался** в том, что видел [Кинг 2011]...

Still, this idea lingered [King 1986]. Проте ця ідея все одно **не вгавала** [Кінг 2015]. Тем не менее эта мысль крепко сидела в голове [Кинг 2011].

Again, Stanley seemed almost preternaturally confident [King 1986].
І знову Стенлі здавався ледь **не надприродно** впевненим у собі [Кінг 2015].
И вновь Стэнли проявил **сверхъестественную** уверенность в себе [Кинг 2011].

В цих прикладах ми бачимо вид антонімічного перекладу, а саме негативацію, та як зустрічалось нам раніше в нашій роботі, автори по різному дивляться на переклад і в деяких випадках, там де Олександр Красюк, Сергій Крикун, Анастасія Рогоза застосовують цей прийом *lingered* - **не вгавала**, Віктор Вербер вважає за потрібним обійтися без нього *preternaturally* – **сверхъестественную**. В наступному прикладі, навпаки :

Isn't that right, Barney [King 1986]? Хіба **неправильно** я кажу, Барні [Кінг 2015]? **Правда**, Барні [Кинг 2011]?

*She knew that he sometimes dreamed **uneasily*** [King 1986]. *Вона знала, що Стен іноді спить **тривожно*** [Кінг 2015]. *Патти знала, что иногда его мучили кошмары* [Кинг 2011]. В цьому прикладі ми можемо спостерігати позитивацію, слово з формально вираженою заперечувальною семою - “*uneasily*” змінюється слово без заперечного компонента «*тривожно*», в другому випадку, також бачимо позитивацію с граматичною заміною “*dreamed uneasily*” на «*мучили кошмары*».

В певних контекстах деякі англійські слова, що не мають у своєму складі заперечувальних морфем, але містять, як правило, заперечувальний семантичний компонент, можуть перекладатися подібними за значеннями словами з префіксом «не» або сполученнями частки «не» з антонімічним відповідником слова, що перекладається, наприклад, *to fail* - *не вдатися*, *to hate* - *не любити*, *to be ignorant* - *бути невідомим (чогось)*, *avoidable* - *ненеминучий*. Тому формальна негативація є одним з прийомів реалізації контекстуальної заміни, тобто такої лексичної заміни, що можлива лише в певному контексті [Коммисаров 1990, с. 235]. Одним з таких слів, при перекладі якого ми бачимо такий прийом - слово “*wrong*”:

*We want to know if there is something **wrong*** [King 1986]. *Ми хочемо дізнатися, чи нема тут якихось **негараздів*** [Кінг 2015]. *Мы хотим знать, что **не так*** [Кинг 2011].

Приведемо приклад, коли прийом формальної негативації застосовується при перекладі складних речень, що містять заперечувальну частку *not* і сполучник *until* або *unless*:

*...a man should **not** even think about going into business for himself **until** he had reached a more serene and mature age - seventy-eight, say* [King 1986]. ... *чоловік **не може** навіть думати про те, щоб заводити собі власний бізнес, поки він **не досяг** більш благосного та зрілого віку, років, скажімо так, сімдесяти восьми* [Кінг 2015].

Необхідність в антонімічному перекладі виникає тоді, коли виникає необхідність в комплексній лексико-граматичній заміні певного речення, з метою надання перекладу більшої благозвучності [Рецкер 1982, с. 45].

'I never do,' he said.-'Do what?' –'Think of procreation during [King 1986]. *'— Я ніколи цього не роблю, — сказав він.— Чого не робиш?— Не думаю про дітонародження під час того* [Кінг 2015]. *— Я никогда этого не делаю.— Чего не делаешь?— Не думаю о продолжении рода в процессе* [Кинг 2011].

7. Експлікація або описовий переклад – це лексикограматична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, експлікується її значення, тобто що дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення на мову перекладу [Коммисаров 1960, с. 415].

*A special tram-car circled the historic sections of the town every hour on the hour and ended up at this gaudy and amiable **money-machine*** [King 1986].

*По історичних місцинах міста з годинним інтервалом курсував спеціальний трамвайний вагон, закінчуючи свій маршрут біля цієї **карнавальної машини з видобутку грошей*** [Кінг 2015]. *Специальный трамвайчик каждый час курсировал по историческим кварталам города, в итоге подъезжая к этой шумной и веселой **машине по выкачиванию денег*** [Кинг 2011].

*They had walked with their heads up....feeling like **cattle-car riders*** [King 1986]. *Ішли вони, високо тримаючи голови ... почувалися пасажирами **критих вагонів для худоби*** [Кінг 2015]. *Они возвращались к автомобилю, высоко подняв головы ...чувствуя себя **ростовщиками, пассажирами вагонов для скота*** [Кинг 2011].

Цей прийом застосовується досить рідко, адже його недоліком є багатослівність і громіздкість, що позбавляє його точності та стислості. Використання описового перекладу доцільно вживати тоді, коли жоден із вище описаних прийомів не розкриває значення іншомовного поняття, і тому його просто треба пояснювати, або у тих випадках, коли можна обмежитись

достатньо коротким трактуванням [Рекцер 1974, с. 76]. Щоб застосувати цей прийом, необхідно визначити, спираючись на контекст, значення лексичної одиниці, що перекладається, врахувати її словотворчі елементи і основні способи утворення нових слів.

8. Компенсацією називається такий спосіб перекладу, за якого елементи змісту оригіналу, що були втрачені при перекладі, передаються в тексті іншим способом для компенсації семантичної втрати. Це заміна елементу оригіналу, який не перекладається дослівно аналогічним або якимось іншим елементом, що компенсує втрату інформації [Коммисаров 1978, с. 256].

Прийом семантичної компенсації виникає у першу чергу під час перекладу так званих культурних реалій країни МО, аналогів яким не існує в країні МП.

*He stuffed his **rank-card** in his back pocket* [King 1986]. *Він запхнув **табель** до задньої кишені* [Кінг 2015]. *Он сунул **табель** в задний карман* [Кинг 2011].

Today they were too absorbed in getting the game going -whether or not you could use fingers or get topsies when you threw the bat for first picks, which team would get their guaranteed last ups, all the rest [King 1986]. *Сьогодні вони були надто заклопотані тим, щоб швидше розпочати гру, **чи можна накрити кінець пальцями, коли капітани перебиратимуть кинутий кий, котра команда матиме гарантовані останні кидки, і все таке інше*** [Кінг 2015]. *Сегодня, однако, им не терпелось начать игру, определиться, какой команде подавать* [Кинг 2011].

В даному прикладі ми бачимо, як в українському переклад автор відтворює особливості гри, Іншими словами, це замінюючи елементи оригіналу аналогічними, що компенсує втрату інформації і здатний справити подібну дію на читача. В російському перекладі автор вирішує опустити ці особливості.

Компенсація використовується особливо часто там, де необхідно передати чисто внутрішньо-лінгвістичне значення, що характеризує ті чи інші мовні особливості оригіналу.

Це насамперед такі мовні елементи діалекту, територіального типу, відхилення соціального типу (жаргони, суржик, розмовно-знижена мова), дитяче мовлення, ламана мова, каламбури, а також ті елементи мови оригіналу, що не мають еквівалентів в мові перекладу [Барахудов 1975, с.136]. Так як ми розуміємо, що в цьому творі є невід'ємною дитяча мова, яка відноситься до зниженого реєстру перекладачам потрібно вдаватися до компенсації, адже такі мовні елементи попадаються протягом всього тексту.

*I'll get you, **fatboy*** [King 1986], *Я тебе підловлю, **жирний*** [Кінг 2015].
*Я до тебе доберусь, **товстяк*** [Кінг 2011].

*He said something and they both **broke up*** [King 1986]. *Щось проказав, і обидва вони **зареготали*** [Кінг 2015]. *Что-то сказал, и оба **расхохотались*** [Кінг 2011].

*1967 that had been, and such discrimination was against the law, of course, **har-de-har-har-har*** [King 1986]... *1967 рік тоді йшов, і така дискримінація була, певна річ, протизаконною, **ха-ха-ха-ха*** [Кінг 2015]. ... *в 1967 году, и такая дискриминация, понятное дело, нарушала закон (**ха-ха-ха-ха**)* [Кінг 2011].

With interest [King 1986]. *І то сповна* [Кінг 2015]. *С процентами* [Кінг 2011].

'Fiddle-dee-dee, Scarlett,' Stanley said when she told him what her father had said [King 1986]. — *Дурниці-нісенітниці, Скарлетт, — сказав Стенлі, коли вона переповіла йому те, що почула від батька* [Кінг 2015].

— *Фигушки, Скарлетт, — улыбнулся Стэнли, когда она передала ему слова отца* [Кінг 2011].

*..they watched the **boob tube*** [King 1986]. ...*дивлячись тупий телек* [Кінг 2015]. ...*сидя перед **теликом*** [Кінг 2011].

...*feeling like mockies sheenies kikes; wanting to feel angry* [King 1986]. ...
почувалися жидками-жиденятами-жидвою, прагнути обуритися [Кінг
 2015]. ...*чувствуя себя презренными жидами. Им хотелось злиться* [Кинг
 2011].

З наведених прикладів можемо сказати, що для досягнення еквівалентності між представленими оригінальним і перекладацьким реченнями, перекладачі вдаються до цього прийому за для відтворення індивідуальну своєрідність першоджерела, адже в даному випадку маємо справу с лексикою та дітей підлітків. Ми також можемо проаналізувати, що російський і український переклад, звісно відрізняються. Перекладачі опиняється в скрутному становищі при необхідності відтворення одиниць, які виявляють в мові відмінні риси її носія [Лабінська 2006, с. 148]. Наприклад, соціально обумовлені вимовні особливості, які звісно ж не можуть мати еквівалентів в мові перекладу, передаються методом компенсації за рахунок одиниць інших рівнів: введення розмовно-зниженої лексики, порушення граматичної норми або ж введенням соціально-обумовлених вимовних елементів, але таких, що є характерними вже для мови перекладу.

9. Цілісне перетворення - коли при перекладі словосполучення, смислової групи або речення не представляється можливим відштовхнутися від словникових відповідностей або контекстуальних значенні окремих слів, але необхідно зрозуміти смислове значення усього цілого, що перекладається, та «перекладати» його українськими словами, іноді дуже далекими від слів оригіналу, ми прибігаємо до прийому цілісного переосмислення [Рецкер 1974, с. 205].

'Yeah, let's go,' Belch said [King 1986].— *Йо, гайда*, — промовив Ригайло [Кінг 2015]. — *Да, давай перехватим его*, — поддержал Виктора Рыгало [Кинг 2011].

SHALL WE [King 1986]? - **ГАРАЗД** [Кінг 2015]? – **ХОРОШО** [Кинг 2011]?

У наведених прикладах специфіка живої розмовної мови вимагає цілісного перетворення при перекладі. Та все ж таки найширше застосування цей прийом знаходить при перекладі фразеології, яка відбиває специфіку англійської живої розмовної мови [Баран 2008, с. 134]. На думку Кунина А. В. фразеологічні одиниці в мові є її багатством. Вони не лише відображають культуру і побут тієї або іншої мови, але й допомагають зробити мову найбільш виразною та емоційною [Кунин 1970, с. 156]. В наступних прикладах ми проаналізуємо цілісне перетворення на фразеологічних одиницях.

A little under the weather [King 1986]. *Ніби трохи недужий* [Кінг 2015]. ...вам *нездоровится* [Кінг 2011]. Для розуміння коректності перекладацьких рішень ми звернулися до ідіоматичного словника, для того щоб проаналізувати вдалий чи ні автори підібрали еквівалент. *If a person is under the weather, they do not feel well* [OED 2017]. Отже з наведеного прикладу проілюстровано, що для вихідного і цільового реченнями представленого оригінальним і перекладацьким реченням, перекладачі вдаються до цілісного перетворення. В наступних прикладах ми продемонструємо використання цього прийому, так як на нашу думку це є вдале перекладацьке рішення.

...only the formerly sighted have a real grip on the thing [King 1986]. ... *тільки колишній зрячий цілком усвідомлює, у чому тут суть* [Кінг 2015]. ... *только потерявшие зрение могут полностью осознать, что же это такое* [Кінг 2011]. З словника *get a grip on something - to begin to understand a difficult situation and start to find a way of dealing with it* [LDOCE].

Bill dropped his eyes, shook his head [King 1986]. *Білл опустил очі, похитав головою* [Кінг 2015]. *Билл опустил глаза* [Кінг 2011]. *Не має такого вислову впустив очі, тут мається на увазі опустил drop one's eyes/head: to look down* [LDOCE], в контексті *опустил очі, через те ще почувався ніяково.*

It might have come in handy [King 1986]. *Той міг би стати йому в пригоді* [Кінг 2015]. *Он мог бы пригодиться* [Кинг 2011]. *Come in handy - to be useful in a particular situation* [MD].

But maybe I can keep out of his way [King 1986]. *Та, либонь, я зумію уникати його* [Кінг 2015]. *Но, возможно, мне удастся не попадаться ему на глаза* [Кинг 2011]. *Keep out of the/(one's) way- actively avoid being or ensure that someone or something is not a distraction, imposition, nuisance, or irritation for one* [LDOCE].

З вищенаведеного прикладу ми бачмо, що по різному поставили до вихідного тексту перекладачі. Можемо зауважити, що в даному випадку російських переклад можна вважати більш вдалим так як В. Вербер знайшов відповідну ідіому з МО на МП. Також слід зазначити, хоча українські перекладачі переклали без урахування ідіоматичної семантики, цей переклад також є еквівалентним.

Once upon a time, you see [King 1986]... *Розумієте, колись давно жила-була* [Кінг 2015]. *Когда-то давно, видите ли, жила-была* [Кинг 2011]. Отже застосування цей прийом отримує при перекладі різного роду стійких висловів фразеологізмів, прислів'їв тощо [Лабінська 2006, с. 316]. Така трансформація ставить перед перекладачем вимогу широкої та глибокої соціокультурної компетенції, глибоких знань культури й мови обох народів.

В ході розгляду вище згаданих трансформацій, ми виявили різний підхід до використання трансформацій в наших обох перекладах. Ми виявили, що лексичні трансформації викликаються головним чином, тим, що обсяг значень лексичних одиниць переведених мов не збігається і хоча автори по різному інколи підходять до перекладу цих одиниць, та все ж таки їм вдалося досягти адекватності. Отже можемо зробити висновок, що задача перекладача - досягти семантичної еквівалентності між текстом-оригіналом і текстом-перекладом. Для її досягнення потрібні різноманітні перекладацькі перетворення.

А. Д. Швейцер у своїй роботі зазначав, що перекладач неминуче привносить у процес перекладу свої власні характеристики. Це позначається і на етапі інтерпретації вихідного тексту, і на етапі створення нового тексту мовою перекладу. До цих характеристик відноситься вірність перекладача певної культурної традиції, його власне творче і естетичне кредо, його зв'язок з власною епохою, і, нарешті, та конкретна задача, що він свідомо чи несвідомо ставить перед собою несвідомо ставить перед собою [Швейцер1988, с.187]. Особистість перекладача знаходить свій вияв у його комунікативних установках.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було зроблено спробу розглянути особливості застосування перекладацьких трансформацій. В першому розділі подано огляд основних теоретичних положень щодо дефініції терміна «переклад», різновиди перекладу, їх класифікація наведено, визначено різницю між ними, стисло описується які чинники впливають на процес перекладу, виявлено закономірності практичної роботи; визначено головну мету і сутність перекладу; розглянуто поняття комунікації: міжкультурної комунікації в контексті культурних і мовних бар'єрів; надано підходи до перекладу як процесу та результату (визначення, співвідношення, різниця); визначено, який саме потрібно використовувати аспект при написанні роботи, враховуючи адекватність перекладу.

Виходячи з наших досліджень ми дійшли висновку, що переклад - це не тільки взаємодія мов, але і взаємодія культур. У перекладі знаходять своє відображення ситуація породження вихідного тексту і ситуація перекладу. Навряд чи вдасться адекватно описати процес перекладу, не враховуючи того, що він здійснюється не ідеалізованим конструктом, а людиною, ціннісна і психологічна орієнтація якого неминуче позначається на кінцевому результаті

Також у теоретичному розділі визначили зміст поняття перекладацькі трансформації; наведено декілька визначень перекладацьких трансформацій; проведено аналіз доцільності використання різноманітних підходів у вивченні перекладацьких трансформацій з урахуванням адекватності перекладу; зазначено авторів, які досліджують перекладацькі трансформації; наведено класифікацію перекладацьких трансформацій при перекладі з англійської мови на українську (російську).

Ви виявили, що переклад тексту з будь якої іноземної мови на рідну - це не є легким процесом, так як багато так званих «підводних каменів» зустрічає перекладач у своїй роботі. У цьому випадку головне завдання –

досягнення адекватного перекладу ТП, тобто такого, який найбільш точно передає зміст оригіналу не відхилюючись від стандартів рідної мови.

Оскільки англійська та українська мови належать до однієї індоєвропейської мовної сім'ї, вони характеризуються низкою загальних ознак, таких як граматичні значення, категорії та функції. Однак існують численні відмінності, які пояснюються приналежністю двох мов до різних підгруп, в українській так і в російській мовах не має таких граматичних категорій, т як артикль, герундій, інфінітивні та прикметникові комплекси, абсолютні номинативні конструкції, часткова невідповідність категорії числа, неповні інфінітивні і пасивні форми, деякі розходження у вираженні модальності в англійській мові. Тож, саме застосування в процесі перекладу тексту трансформацій уможлиблює подолання даних труднощів та його якісний переклад в подальшому. З цього слідує, що переклад будь-яких матеріалів на практиці виявляє велику кількість не сходжень в мовних одиницях, тому перекладачам доводиться застосовувати різні перекладацькі трансформації. Зважаючи на це, переклад, яким би адекватним він не був, завжди є трансформацією в широкому розумінні цього терміна.

В процесі дослідження були детально проаналізовані різні класифікації перекладацьких трансформацій, ми зясували, що фахівці в галузі теорії перекладу досі не прийшли до спільної думки, адже ця кількість класифікацій, запропонованих вченими, відрізняються одна від одної, а іноді і заперечує одна одну. Виходячи з нашого аналізу ми виокремили власну класифікацію, при цьому опираючись на Я. І. Рецкера, В. Н. Комісарова і Л. С. Барахудова.

Слідуючи аналізу наукових джерел щодо типів і видів перекладацьких трансформацій, ми як нам пропонує Рецкер поділили трансформації на два типи: лексичні і граматичні. До граматичних ми віднесли 1) перестановки; 2) заміни; 3) додавання; 4) опущення

Найпоширеніші типи лексичних трансформацій, на нашу думку :
1) транскрипція і транслітерація; 2) калькування; 3) конкретизація;

4) генералізація; 5) сміловий розвиток; 6) анатомічний переклад; 7) експлікація; 8) компенсація; 9) цілісне перевтілення. Саме цим лексичним трансформаціям ми виділили більшу частину в нашій дослідницькій роботі.

Ми проаналізували застосування різних видів перекладацьких трансформацій при перекладі роману С. Кінга “It”. Порівнявши речення або відрізки тексту англійського варіанта, текста-оригінала, та його переклад українською мовою та російською мовами ми проаналізували переклад на синтаксичному рівні – перестановки, додавання, опущення, заміни, на лексичному, ми розкрили значення іншомовного слова в контексті та порівняли його український та російський відповідник.

У семантичному відношенні сутність трансформацій полягає в заміні вихідної лексичної одиниці словом або словосполученням з іншою внутрішньою формою, що актуалізує ту складову іншомовного слова, що підлягає реалізації у даному контексті. Встановлюючи граматичні відповідники потрібно враховувати лексичне наповнення і стилістичну функцію конструкції. трансформації складаються в систему, вони не існують окремо, а взаємообумовлені.

Як відомо, головною метою перекладу є досягнення адекватності. Тому основне завдання перекладача полягає в тому, щоб вміло вжити необхідні перекладацькі трансформації для того, щоб текст перекладу якнайточніше передавав всю інформацію, що міститься в тексті оригіналу, дотримуючись відповідних норм мови перекладу. В ході роботи було детально проаналізовані два переклади, як ми виявили обидва запропонованих нами переклади, хоча і не ідеальні і зустрічаються певні незначні незбіжності, та все ж таки авторам цілковито вдалося досягнути адекватного і еквівалентного перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад: конспект лекцій і дидактичний матеріал. Черкаси : ЧДГУ, 2002. 22 с.
2. Аносова Т. В. Проблема лексикографического отображения коннотации. *Нова філологія: збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2002. № 3. С. 7–8.
3. Балахтар В. В. Адекватність та еквівалентність перекладу. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції "Спецпроект: анализ научных исследований" (30-31 мая 2011г.)*. Київ. URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm>
4. Баллі Ш. Французька стилістика : навч. посіб 2-ге вид., Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.
5. Баран Я. А., Зимомря І. М., Білоус О. М. Фразеологія, знакові величини : навч. посіб. Вінниця : Нова кн., 2008. 256 с.
6. Бархударов Л. С. Мова і переклад : навч. посіб. Москва : Міжнародні відносини, 1975. 240 с.
7. Бархударов Л. С., Штелинг Д. А. Грамматика английского языка : учеб. пособ. Москва : Изд-во литературы на иностранных языках, 1960. 422 с.
8. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування. *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. 317 с.
9. Бегма Ю. О. Комплексні перекладацькі трансформації в англо-українському художньому перекладі. *Science and Education a New Demension: зб. статей*. Київ, 2016. С.
10. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка : учебник. Москва : Высш. школа, 1983. 383 с.
11. Бондарчук Л. І. Культура ділового мовлення : навч. посіб. / 2-е вид. Житомир : ПП «Рута», «Волинь», 2008. 244 с.

12. Бортничук Е. Н., Василенко И. В., Пастушенко Л. П. Словообразование в современном английском языке. Харьков : Вища школа, 1988. 261 с.
13. Ботвин Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посіб. Київ : Артєк, 1999. 258 с.
14. Бреус Є. В. Основи теорії і практики перекладу з російської мови на англійську : навч. посіб. Москва : УРАО, 2000. 207 с.
15. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Крimeць О. М. Фахова українська мова : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2008. 272 с.
16. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: посіб для переклад. відділень вузів. Віниця : «Нова книга», 2003. 160 с.
17. Ж.-П. Вине, Ж. Дарбельне. Технические способы перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике*. Москва, 1978. С. 157 – 167. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/vinay-darbelnet-78.htm>
18. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) : наук.посіб. Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с .
19. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе : монографія. Москва : Международные отношения, 1980. 343 с.
20. Володіна Т. С., Рудківський О. П. Загальна теорія перекладу : навч.-метод. посібник. Київ, 2017. 287 с.
21. Гак В. Г. Языковые преобразования : монографія. Москва, 1998. 513 с.
22. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка: учеб. пособ. Москва : Издательство литературы на иностранных языках, 1958. 528 с.
23. Гарбовский Н. К. Теория перевод : учебник для вузов. Москва : Изд-во МГУ, 2004. 544 с.
24. Демидова Е. В. Принципы лингвистического исследования внутреннего мира художественного текста. *Актуальные проблемы*

современной лингвистики и методики обучения иностранным языкам : материалы междунар. заоч. науч. практ. конф. Комсомольск-на-Амуре : АмГПУ, 2010. С. 81-87 .

25. Ефремов Л. П. Основные теории лексического калькирования : учеб. пособие. Алма-Ата : КазГУ, 1974. 191 с.

26. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування : посіб. Київ : Парлам. вид-во, 2004. 120 с.

27. Чуковский К. Высокое искусство. Москва : Книга, 1988. 400 с.

28. Иванов А. О. Безэквивалентное и неперебиваемое в переводе в свете современной лингвистической теории : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Ленинград, 1984. 190 с.

29. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ-Кременчук : Вид-во КДПУ, 1999. 500 с.

30. Карабан В. І. Способи перекладу лексичних одиниць. Переклад англійської науковотехнічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2002. 299 с.

31. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця : Нова книга. 2003. 608 с.

32. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : посіб.довідник. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

33. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія і практика перекладу : наук. посіб. Вінниця : Нова книга, 2006. 410 с.

34. Комиссаров В. Н., Рецкер Я. И., Тархов В. И. Пособие по переводу с англ. языка на русский. Ч. 1. *Лексико-фразеологические основы перевода*. Москва : Изд-во литературы на иностр. языках, 1960. 176 с.

35. Комиссаров В. Н. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике : науч. пособ. Москва : Международные отношения, 1978. 232 с.

36. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : "Высшая школа", 1990. 253 с.

37. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : курс лекций. Москва : Изд-во “ЭТС”, 1999. 192 с.
38. Комиссаров В. Н. Лингвистическое переводоведение в России. Москва : ЭТС, 2002. 184 с.
39. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу : монографія. Київ : Видавництво Київського університету, 1971. 131 с.
40. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : «Вища школа», 1982 . 280 с.
41. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2003. 458 с.
42. Кунин А. В. Английская фразеологія : теоретический курс. Москва, 1970. 324 с.
43. Лабінська Б. І. Значення структурно-семантичних модифікацій у сучасній фразеологічній науці. *Гуманітарний вісник. Сер. Іноземна філологія: зб. наук. пр.* Черкаси : ЧДТУ, 2006. С. 313-316.
44. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность и способы её достижения : учеб. пособ. Москва : Международные отношения, 1981. 198 с.
45. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки НДУ. Філологічні науки.* 2014. Книга 3.
46. Львовская З. Д. Теоретические проблемы перевода (на материале испанского яз.) : монографія. Москва : Высшая школа, 1985. 232 с.
47. Максимов С. Є, Радченко Т.О. Перекладацький аналіз тексту (англійська та українська мови) : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНЛУ, 2001. 105 с.
48. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: навч. пос. Київ : Ленвіт, 2006. 157 с.

49. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 467 с
50. Мацюк З. О. Українська мова професійного спрямування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / 2-ге вид. Київ : Каравела, 2008. 352 с.
51. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный : учеб. пособ. Москва : Воениздат, 1980. 237 с.
52. Миньяр-Белоручев Р. К Теория и методы перевода. Москва : Московский Лицей, 1996. 207 с.
53. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? : монография. Москва : «Готика», 1999. 176 с.
54. Мирам Г., Дайнеко В., Тарануха Л, Основы перевода. *Курс лекций по теории и практике перевода для фак. та инст. междунар. отношений.* Киев : Эльга, Ника-Центр, 2002. С . 248.
55. Найда Ю. К науке переводить. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике : збор. статей.* Москва, 1978. С. 115.
56. Нелюбин Л. Л., Хухуни Г. Т. Наука о переводе (история и теория с древнейших времен до наших дней) : учеб. пособие. Третье издание. Москва : Флинта; МПСИ, 2006. 416 с.
57. Олікова М. О. Теорія і практика перекладу : навч. посібник. Луцьк : Вежа, 2000. 170 с.
58. Паршин А. Теория и практика перевода : монография. Москва, 1985. 310 с.
59. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика : очерки лингв. теории пер. Москва : Междунар. отношения, 1974. 216 с.
60. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык. Москва : Просвещение, 1982. 104 с.
61. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2011. 844 с.

62. Семенов А. Л. Основні положення загальної теорії перекладу : навч. посіб. Москва : Вид-во Російського університету дружби народів, 2005. 340 с.
63. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2014. С. 89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2013
64. Складчикова Н. В. Семантическое содержание метафоры и виды его компенсации при переводе. *Номинация и контекст : сб. научных трудов*. Кемерово, 1985. С. 21–29 .
65. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного : монографія. Москва : Наука, 1973. 366 с.
66. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : учеб. пособ. Москва : Слово/ Slovo , 2000. 624 с .
67. Федоров А. В. Основы общей теории перевода. Лингвистические проблемы : учеб. пособ. Москва : «Высшая школа», 1983. 416 с.
68. Фитерман А. М. Левицкая Т.Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский : монографія. Москва : Издательство литературы на иностранных языках, 1963. 263 с.
69. Швачко С. О. Навчати вчитися перекладу : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2015. 215 с.
70. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика : учеб. пособ. Москва : Воениздат, 1973. 280 с.
71. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. Москва : Наука, 1988. 215 с.
72. Шевчук С. В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ : Алерта, 2010. 696 с.
73. Якобсон Р. О лингвистических аспектах перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике : зб. наук. праць*. Москва : Книга, 1978. С. 16–24.

74. Adams V. *An Introduction to Modern English Word-Formation*. London : Longman, 1973. 230 p.
75. Aixela J. F. *Culture-Specific Items in Translation Translation, Power, Subversion*. Clevedon : Multilingual Matters, 1997. P. 52-78.
76. Bassnett S. and Trivedi H. (eds). *Post-Colonial Translation: Theory and Practice*. London, Routledge, 1999. XII, 201 p.
77. Coleman J. *The Life of Slang*. Oxford : Oxford University Press, 2012. 368 p.
78. Baker M. *In Other Words : A Coursebook on Translation*. London : Routledge, 1992. 353 p.
79. Catford J. C . *A Linguistic Theory of Translation*. London, 1965. 103 p.
80. Goban-Klas T. *Media i komunikowanie masowe: Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*. Warszawa, Krakow : Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 1999. 52–79 p.
81. Halverson S. *The concept of equivalence in translation: much ado about nothing*. *Target*, 1997. №9 (2). 233 p.
82. Newmark P. *A Textbook of translation*. New York and London : Prentice-Hall, 1988. 292 p.
83. Nida, Eugene A., Taber, Charles R. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden : E J. Brill, 1982. 50 p.
84. Pym A. *Translation and Text Transfer*. Frankfurt/Main, Berlin; Bern; New York : Peter Lang, 1992. 228 p.
85. Snell-Hornby M. *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam – Philadelphia : John Benjamins, 1988. 172 p.
86. Soukhanov A. *Heard any New Words Lately . World Monitor*. Almaty, 1992. September. P. 12–14.
87. Katan, D. *Translating Cultures. An introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. Manchester : St. Jerome Publishing, 1999. 271 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

88. ЕУМ - Енциклопедія. Українська мова / ред. В. М. Русанівський та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
89. LDOCE - Longman Dictionary of Contemporary English: URL: <https://www.ldoceonline.com/>
90. MD - Macmillan Dictionary URL: <https://www.macmillandictionary.com/>
91. MWD - Merriam-Webster Dictionary. Електроний словник URL: www.merriam-webster.com/
92. OED - Online etymology dictionary. 2017. Електроний етимологічний словник URL: <http://www.etymonline.com/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

93. КІНГ С. Воно. Пер. с англ: О. Красюк, С. Крикун, А. Рогоза. Харків : КСД. 2015. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3406>
94. КИНГ С. Оно Пер. с англ В. Вебера. Москва : АСТ, 2011. URL: <http://loveread.ec/contents.php?id=1635>
95. King, Stephen. It. New York, N.Y., U.S.A.: Viking. 1986. URL: <http://onlinereadfreenovel.com/stephen-king/31695-it.html>

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the investigation of such a topical problem as the translation features of horror novel by Stephen King "It".

The object of the work can be defined as grammatical and lexical transformation in the novel. The subject of the study is to investigate the most common language transformations which used in translating Stephen King's novel "It".

The main aim of the paper is analyzing the ways to identify the features of translation of the text and to identify patterns of translation.

It determined the accomplishment of such objectives as:

- provided a definition of translation and systematization of the theoretical foundations regarding the concept of transformation;
- Profound analysis and systematization various viewpoints of transformations classifications and to identify their place in the text.

English and Ukrainian languages belong to the same Indo-European language family, they are characterized by a number of common features, but there are many differences. On the basis of the research conducted it was discovered, that the main purpose of translation is to achieve adequacy and equivalence. When two texts in different languages are compared, it involves such to transformations.

Translator's transformations belong to the one of central issues in translation although classification has caused controversy among scientists. Based on our analysis, we have distinguished our own classification by Ya. I. Retzker, V. N. Komisarov and L. S. Barakhudov.

The main task of the translator is to be able to apply the necessary translation transformations in order for the translation text to convey as accurately as possible all the information contained in the original text, in accordance with the relevant rules of the translation language.

Key-words: *features, novel, translation, grammatical and lexical transformation, classification.*

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – стор. 72, джерел 95.

Мета роботи: є визначення особливостей перекладу художнього тексту і виявити закономірності застосування перекладацьких трансформацій.

Об'єктом дослідження роботи виступають перекладацькі трансформації при перекладі художніх текстів

Предметом дослідження є дослідження є встановлення найтиповіших перекладацьких трансформацій, застосовуваних під час перекладу роману Стівена Кінга “It”

Теоретико-методологічні засади: класичні і сучасні теоретичні праці з перекладознавства (М. С. Зарицький, С. Влахов, С. Флорін), що уможлиблює аналіз перекладу художнього тексту.

Отримані результати: досліджені особливості використання перекладацьких трансформацій при перекладі роману С. Кінга “It” на синтаксичному (В. І. Карабан, А. В. Мамрак,) і на семантичному (Л. С. Бархударов, Я. І Рецкер, В. Н. Комісаров) рівнях . Аналіз граматичних трансформацій на прикладі нашого роману , засвідчив, що в плані синтаксичних змін найпоширенішими є випадки таких трансформацій, як перестановки, додавання, опущення У семантичному відношенні сутність трансформацій полягає в заміні вихідної лексичної одиниці словом або словосполученням з іншою внутрішньою формою, що актуалізує ту складову іншомовного слова, що підлягає реалізації у даному контексті. Найбільш репрезентативними в плані семантичних змін в художньому творі виявилася зміна смислової групи або окремих лексичних одиниць шляхом таких перекладацьких інструментів, як конкретизація, модуляція та ін._

Ключові слова: семантичний рівень, синтаксичний рівень, перекладацька трансформація, лексична одиниця.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, _____, студент(ка) _____ курсу,
форми навчання _____, факультету _____,
спеціальність _____, освітньо - професійна програма

адреса електронної пошти _____

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему
« _____ »

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно) – перша англійська
Освітньо-професійна програма Переклад(англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. завідувача кафедри теорії та
практики перекладу з англійської
мови
к.ф.н., доц. Запольських С. П.**

« _____ » _____ 2019 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

КУЗЬОМІ АННІ ІГОРІВНІ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) : «Особливості перекладу тексту Стівена Кінга “It”»
Керівник кваліфікаційної роботи (проекту): Чуян Світлана Олександрівна
к.ф.н., доцент
затвержені наказом ЗНУ від «22» квітня 2019 року № 597-с
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 10 січня 2020 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту): художні тексти, спеціалізовані словники, електронні ресурси, монографічні дослідження, навчальні посібники, наукові статі зарубіжних та вітчизняних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначення поняття та різновидів перекладу, визначення терміну «перекладацької трансформації» їх класифікація та характеристика, засоби створення адекватного перекладу, аналіз перекладу

тексту на лексичному і синтаксичному рівнях, застосування граматичних і лексичних трансформацій на прикладі художнього тексту,

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Чуян С.О. к.ф.н.,доцент	03.04.2019	03.04.2019
Розділ 1	Чуян С.О. к.ф.н.,доцент	03.05.2019	03.05.2019
Розділ 2	Чуян С.О. к.ф.н.,доцент	07.10.2019	07.10.2019
Висновки	Чуян С.О. к.ф.н.,доцент	04.11.2019	04.11.2019

6. Дата видачі завдання 04 лютого 2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	лютий-квітень 2019	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	травень-червень 2019	виконано
3	Написання вступу	вересень 2019	виконано
4	Написання теоретичного розділу	вересень 2019	виконано
5	Написання практичного розділу	жовтень-листопад 2019	виконано
6	Формулювання висновків	листопад 2019	виконано
7	Проходження нормоконтролю	грудень 2019	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	виконано
8	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

А. І. Кузьома

Керівник роботи (проекту)

С. О. Чуян

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

В. В. Погонєць